KAPÓCS FERENC

LETARTÓZTATÁSOM TÖRTÉNETE

1947. május 28. szerda, a letartóztatásom napja

Miként az előző napon elhatároztam, első dolgom volt, hogy felhívjam telefonon azt a luganoi szállodát, ahol Nagy Ferenc lakott. A titkárság a hívást kb. 8 óra tájban - a szokott módon - intézte, hozzáfűzve, hogy sürgős. Erre azt mondták, hogy azonnal kapcsolják. Ígéretet is tettek erre.

A telefonkapcsolásra várva intéztem a napi dolgaimat, leveleket diktáltam, ügyiratokat írtam alá, tárgyaltam, embereket fogadtam, stb.

Közben még egy interurbán hívást adtam fel, amit perceken belül kapcsoltak is. Bissével beszéltem, Nagy Ferenc anyósával. Megnyugtattak, hogy náluk minden rendben van, egészségesek, és Lacika is jól érzi magát.

A Titkárságon Alberti Magda állandóan sürgette Luganot. Folyton azt a választ kapta, hogy rövidesen kapcsolják, de a külföldi vonalak nagyon foglaltak. Közben az idő múlt, de a percek óralassúsággal teltek.

Éreztem, hogy láthatatlan, de jól ismert kezek akadályozzák a Luganoval való beszélgetésemet. Őrjöngő gondolataim voltak, és mint a ketrecbe zárt oroszlán fel s alá rohangáltam a szobában, és mást se csináltam, mint gondolkodtam, gondolkodtam.

Az újabb telefonsürgető a másik titkárnőm, Jakab Tiborné (szül. Zádor Mária) volt. Amíg ő telefonált, ott álltam mellette és vártam - nagyon idegesen - a választ. A posta most nem azt közölte, hogy a külföldi vonalak telítettek, hanem azt, hogy a magyar szakaszon műszaki hiba van, és ezért türelemmel kell lenni. Érdeklődésünkre, hogy mikor javítják ki, semmi közelebbit nem tudtak mondani. Ezután a két ellentétes hír után már biztos voltam benne, hogy szándékosan akadályozzák a beszélgetést.

Zádor Mária csodálkozva kérdezte tőlem:

-Mi van magával?

-Miért? - kérdeztem én.

-Hiszen nincs is cigaretta a szájában és rá akar gyújtani, meg sápadt is és szemlátomást remeg a keze.

-Nincsen semmi bajom, Mária, csak nagyon fáradt vagyok. -Aztán elharaptam a szót és dolgára küldtem. Alberti Magda és Jakabné után a harmadik titkárnő, dr. Horváthné is egyre a fejét csóválta és mást se tettek, mint a telefont sürgették.

Mitévő legyek? Hogyan mentsem a helyzetet? Miként segíthetek Nagyon? Itt már nem róla van szó, henem a pogári demokráciáról, a polgári gondolatról, sőt még annál is többről, a magyarságról, a függetlenségről.

Mi jön ezután?

Azt tudtam, hogy egy ideig, talán egy évig még fenntartják ezt a látszatkoalíciót és utána egymásnak eresztik a pártokat, a pártokon belül a frakciókat és kész. Hiszen ez így van megírva a bolsevista párt történetében. Egymást fogják felfalni, s ami megmarad, azt a gyenge zsákmányt a Kommunista Párt fogja elnyelni.

És utána, igen utána...

Nem tudok szabadulni Révai József előadásának gondolatától. Révai József már néhány hónappal ezelőtt megjelölte a kommunista párt útját. Így fogalmazott:

"Két alternatíva van: a népi demokrácia és a polgári demokrácia." Ők természetesen az előbbit választják, mást nem is tehetnek. Hiszen ezt diktálják nekik, ők pedig jó tanítványok és kiváló végrehajtók... Kellő időben felhívtam erre a beszédre Nagy Ferenc figyelmét és többször is elolvastattam vele. Neki sem nagyon tetszett, igen gondterhelt volt utána.

Igen, ennek a beszédnek nagyon lényeges etapjához érkeztünk el... Istenem, segíts meg bennünket...

Nem Nagy Ferenc miniszterelnökségéről van szó, hanem a magyarságról, a magyar függetlenségről, a magyar szellemiségről... Mi lesz veled, drága magyar népem?...

Egyedül Nagy Ferenc az, aki ebben a rettenetes viharban valamennyire is tudja tartani az ország gyeplőjét... Utána csak gyenge epigonok jönnek. Azok után pedig olyanok, akik már kizárólag Moszkva emberei... Borzalmasak ezek a gondolatok... Valahogy úgy éreztem magam, mintha egy sír szélén álltam volna, ahová egy életrevaló nemzetet akarnak élve eltemetni. Jól emlékszem, a szobámból berohantam a miniszterelnöki dolgozószoba melletti kis kabinetbe, a szó szoros értelmében lerogytam a heverőre, és a gondolatok, ezek a szörnyű gondolatok tovább őröltek és amit életem során nagyon ritkán éreztem: imádkoztam. Imádkoztam, nem magamért és nem Nagy Ferencért, hanem a nemzetért. Az ablakhoz mentem, kitártam és néztem a Kossuth Lajos tér forgalmát, láttam elsuhanni az autókat, a

siető embereket, a gondtalan embereket, akik még nem tudják, hogy mi történik és azt sem, hogy milyen nagyon nehéz életük lesz.

Gondolataimban az egyik titkárnő zavart meg, aki jelentette, hogy kint a várószobában Dernői Kocsis László újságíró, a Kisgazda Párt sajtóosztályának vezetője vár, és velem akar beszélni.

Fogadtam. Dernői azt kérdezte tőlem, mit tudok Nagyról. Mondtam, hogy Luganoban van, és hogy reggel óta keresem őt, de eddig nem kaptam összeköttetést.

Dernői a következőket mondta: jól tudja, hogy én nemcsak titkára vagyok Nagynak, hanem a legközelebbi munkatársa is, jóbarátja és leányának jövendőbeli férje. Azt mondta, nem kérdezi tőlem, hogy mit tudok a jelenlegi politikai helyzetről, de azt hiszi, hogy legalább annyira tájékozott vagyok, mint ő. Itt megállt és várt, arra várt, hogy én válaszolok, de én hallgattam.

Majd így folytatta:

-A helyzet komoly. Rá akarják a gazdádra dönteni a házat és a Kisgazda Pártot. Olyan hangok hallatszanak mindenhol, hogy a gazdád "megy". Hogy az elmenetele milyen lesz, azt egyelőre találgatják, lehet, hogy egyszerű, békés lemondatás, vagy esetleges radikálisabb. Erre fel kell készülnötök!

A Kisgazda Pártban a baloldali frakció igen mozog, Ortutay, Dinnyés, Oltványi Imre, Dobi István, Gáspár Ervin, Mihályfi Imre, Katona Jenő egy pár nap óta igen hangos, sőt az utóbbi napokban elég sokszor összejönnek. Jó lenne, ha értesüléseket szereznél be - mondta.

(Magamban arra gondoltam, hogy arra nekem már nincs időm.)

-Feri, tenned kell valamit. Talán nem is kicsit, hanem nagyon felelős vagy a történelem előtt. Talán még megmenthető a helyzet, talán még meg tudod menteni Nagy Ferencet, és csakis te... - mondta.

-Miért csak én tudom megmenteni? - kérdeztem meglepődve.

-Azért, - válaszolta Dernői - mert Te mindenről tudsz vele kapcsolatban, meg egyébként is rád minden tekintetben hallgat és nagyon közel állsz hozzá.

Pontosan emlékszem rá, hogy azt válaszoltam, hogy ez csak líra.

-Nem, nem - tiltakozott Dernői - neked akkor is meg kell tenned, ha a legsúlyosabb megpróbáltatást kell is vállalnod. Neked ez alól nem szabad kitérned, vállalnod kell, érted? Bármily kockázattal is jár, az ország és Nagy Ferenc érdekében. Kezét a kezemre tette és hosszan a szemembe nézett.

-Nos - szóltam egy idő után - folytasd, mit akarsz még mondani?

-Már semmit - válaszolt, enyhén bizonytalanul és egy kicsit gyanakvóan.

A lábaimban ólomnehéz súlyt éreztem, alig tudtam felállni. Megértettem, hogy mire célzott Dernői és valami furcsa lírai hangulat vett erőt rajtam. Kinéztem a Dunára... A hajók dudáltak, nagy hullámok fodrozódtak az elhaladó hajók után... De az én lelkem hullámai is fel voltak keverve...

Réveteg szemmel néztem a Dunát és nagyon komolyan vizsgáltam a lelkemet és az erőmet..

Nem tudom, meddig álltam így, gondolataimból a mellém lépő Dernői Kocsis ébresztett fel. Megfogta a karomat és így szólt:

-Nincs válaszod? - kérdezte.

Hosszan egymás szemébe néztünk.

-Van válaszom - mondtam. -Nagy Ferencnek nem lesz semmi bántódása. Elég ez? - kérdeztem kissé rekedtes hangon.

-Elég -válaszolta ő, majd kezet fogtunk, és Dernői Kocsis elment.

Az ajtóból még visszafordult, megállt egy pillanatra, kicsit félszegen elmosolyodott, szinte suttogva még "Isten veled"-et mondott, majd lassan és nagyon csendesen elment.

Egyedül maradtam. Ilyen egyedül még soha nem éreztem magam. Tovább gondolkodtam és határoztam.

Autóért csengettem.

A Kisgazda Párt Semmelweis utcai központjába hajtattam, mögöttem jött már az ismert fekete autó. Egyenesen Balogh István miniszterelnöki államtitkárhoz, a Kisgazda Párt főtitkárához mentem. Bejelentés nélkül mentem be hozzá és legnagyobb csodálkozásomra éppen Oltványi Imrével tárgyalt. Balogh a mindennapos érintkezés kedvességével fogadott, Oltványi pedig fürkészően, és azzal az ellenséges indulattal és nézéssel, amelyet minden olyan ember irányában érzett, aki nem volt hajlandó az ő személyét mindenek fölé emelni és értékelni. Rögtön a tárgyra akartam térni, de Oltványi személye megakadályozott ebben. Várnom kellett, amíg elmegy.

De Oltványi beszélgetésbe kívánt kezdeni.

-Mi újság a Miniszterelnök úr körül? - kérdezte Oltványi.

Balogh rám nézett, várta, hogy mit fogok válaszolni.

-Semmit sem tudok, jól érzi magát. Luganoban van - feleltem.

-Érdekes - folytatta Oltványi. -Te nem tudsz semmit, pedig a város tele van kósza, ellenőrizhetelen hírekkel.

-Például? - kérdeztem.

-Például azzal, hogy a Miniszterelnök úr már nem jön haza, már nem akar hazajönni - válaszolta Oltványi.

-Micsoda marhaság! - szólt helyettem idegesen Balogh páter, és tőle teljesen szokatlan fürgeséggel ugrott fel a fotelból. Izgatottan járt néhány lépést, Oltványi pedig egy kissé sunyin hol az idegesen járkáló Baloghot figyelte, hol engem. Egy dologban egyeztünk Oltványival: hogy mindketten Balogh pátertől vártunk valamit.

-Az emberek mindig kitalálnak valamit és ezekkel a rémhírekkel akarják a maguk jólértesültségét bizonyítani. Igaz, ezeket a híreket én is csak hallottam és nem győzőm őket cáfolni.

A Miniszterelnök úr családja részben idehaza van és főképpen a szemefénye, a legkisebb gyerek, Lacika, tovbbá apja, anyósa és a vagyona. És ami szomorú, ezeket a híreket bizonyos hivatalos körök lanszírozzák, sőt egyes kisgazda pártiak nem hogy igyekeznének cáfolni, hanem ők járnak elől ezek elterjedésében. Bitangság! Pontosan úgy viselkednek, mint az egerek, amikor a gazda nincs itthon. Csak jöjjön haza Feri, majd befűtünk ezeknek a kaméleonoknak!

Balogh a szokottnál nagyobb pátosszal és méreggel mondta ezeket, és szavait elsősorban Oltványihoz intézte, mert állandóan őrá nézett. Oltványi csak pislogott maga elé és hallgatott.

Néma csend ülte meg a szobát és mindhárman kínosan hallgattunk. Mindegyikünk egyre gondolt, csak egyikünk sem fedhette fel a saját gondolatait.

A csendet én törtem meg. Így szóltam Balogh páterhez:

-Sürgős jelentenivalóm van, Pista bátyám, de négyszem között. - Ezt nyomatékosan hangsúlyoztam.

Balogh Oltványira nézett, aki most már megértve a szituációt, sietve elbúcsúzott. Nagyon hűvösen fogtunk kezet.

Végre egyedül maradtam Baloghgal.

-Nos, mi van, fiam? - kérdezte tőlem, mire én a következőket válaszoltam:

-Rendkívül súlyosnak tartom a helyzetet. Az már annyira nehéz, hogy túlmegy azon az erőn és hatáskörön, amivel én rendelkezem. Néhány nappal ezelőtt, pontosan május 17-én felkeresett Bartha Albert honvédelmi miniszter és a következőkről informált: olyan hírei

vannak, hogy engem a jövő héten, azaz e héten le fognak tartóztatni. Ezzel akarják Nagy Ferenc eltávolítását elkezdeni. Kétféle terv van erre. Az egyik, hogy engem Nagy Ferenc távollétében letartóztatnak, ezt Nagy Ferenc természetesen azonnal megtudja és számára akkor már más mód nem lehet, mint hogy kint marad, mert abból fog kiindulni, hogy ha hazajön, én addig már valamilyen vallomást teszek, amit ellene fel tudnak használni. Hiszen én valamilyen vallomást kell, hogy tegyek, néma nem maradhatok.

Tehát Nagy Ferenc eltávolításának ez a legegyszerűbb, legsimább módja, mert Nagyot ezzel megijesztik és nem fog hazajönni. Rákosiéknak ez lesz a legegyszerűbb megoldás, ha Nagy Ferenc nem jön haza és engem lefognak.

A második megoldás arra vonatkozik, hogy ha engem nem tartóztatnak le, akkor milyen módon távolítsák el Nagyot. Az eltávolítást Rákosiék elhatározták, tehát végre is fogják hajtani. Valamilyen ürüggyel le fogják mondatni, utána pedig Kovács Béla példája nyomán az oroszok fogják letartóztatni, hiszen a SZEB-nek a fegyverszüneti egyezmény alapján joga van mindent megtenni. Bartha Béla felhívta a figyelmemet, hogy az ő információi szerint (nyilván a katonapolitikai osztályra gondolt) a helyzet igen súlyos. Bartha honvédelmi miniszter arra kért, hogy az információkat igen diszkréten kezeljem, mert beláthatatlan következményei lennének az esetleges kiszivárgásnak.

-Én ezt eddig, Pista bátyám, - folytattam -senkinek sem mondtam el. Most azonban kényszerít a helyzet. Nem várhattam, muszáj elmondani. Csak arra kérem, ne közölje senkivel, mert nem akarok kellemetlenséget okozni azoknak, aki jóindulatúan figyelmeztettek. Ez az egyik mondanivalóm.

A másik a következő: május 22-én csütörtökön Rákosi lakásán megbeszélés volt. A kommunista párt részéről csak Rajk László belügyminiszter, a Kisgazda Párt részéről Dinnyés László, Dobi István, Ortutay Gyula és Mihályfi Ernő vett részt. Rákosi igen szívélyesen üdvözölte őket és mindegyiküket nagy revernciával fogadta. A bevezető udvariassági beszélgetés után rátért a tulajdonképpeni tárgyra és lényegében a következőket mondta: "Nagyon jól tudjátok, hogy benneteket személyileg nemcsak én - kezdte Rákosi -, de az egész Kommunista Párt is, sőt azon túlmenően a SZEB is őszinte, meggyőződéses demokratáknak tart. Ti a Kisgazda Pártnak ahhoz az oldalához tartoztok, amelyik nem azonosítja magát a jelenlegi kisgazda párti vezetéssel, vagyis a polgári demokratikus irányzattal, amelyet eddig elsősorban Kovács Béla és társai neve és politikája fémjelzett. Ti vagytok azok, - folytatta - akik a koalíciót mindig őszintén támogattátok és bennünket kommunistákat is. Ezt a magatartást bizonyára a jövőben is megtartjátok.

Azt talán felesleges is hangsúlyoznom, hogy a Kommunista Párt hálája nem fog elmaradni. Efelől nyugodtak lehettek. A kommunisták és a Szovjetúnió soha nem felejtik el azokat, akik támogatták őket.

A következőkről van szó. A Kisgazda Párt az utóbbi hónapokban olyan politikát folytat, aminek hatása mellett nem mehetünk el szó nélkül. Az a politika, amelynek a kezdetét 1946 kora őszére, a paraszt-napokra tehetjük (1946. szeptember 7-8.). Ez a politika a mi felfogásunk szerint a magyar nép érdekei ellen irányul. Vissza akarják fordítani a történelem kerekét, vissza a akarják hozni az 1945 előtti állapotokat és nyugati mintára kívánják a demokráciát alkalmazni. Ez nemcsak hogy belpolitikailag viseli magán a reakció bélyegét, hanem külpolitikai szempontból is rendkívül veszélyes. Mind több jel mutat arra, hogy a reakció mozgolódik, a nép ellenségei élénkülő tevékenységet folytatnak. Ennek, az irányunkban ellenséges politikánk legpregnánsabb képviselője Kovács Béla volt, aki megbújva Nagy Ferenc testvéri barátságának védőszárnya alatt, az élére állt annak a politikának, ami végül is a Donáth György és Dálnoki Béla féle összeesküvésben csúcsosodott ki. Ezt az összeesküvést felgöngyölítettük. Bár vannak, akikhez még nem nyúltunk. Kovács Béla mérhetetlen felelősséggel tartozik a magyar népnek. De van, aki - ha nem is állt ki az első vonalban -, de hátulról irányított, és minden-minden az ő tudtával történik. Ez az ember pedig Nagy Ferenc, ő, aki nyilvánosan szovjetbarát politikát folytat, de a háttérből pont az ellenkezőjét diktálja, sőt az utóbbi időben egyenesen aktív amerikabarát politikát folytat. Vannak adataink, amely szerint Nagy Ferenc valamit nagyon tervez. Bár biztosíthatlak benneteket, hogy ebbe bele fog törni a bicskája. Sem a Szovjetúnió, sem a Magyar Kommunista Párt, sem a Baloldali Blokk, sem személyem nem tűrhetjük tovább, hogy Nagy Ferenc azt művelhesse, amit eddig folytatott. Meg fogjuk találni a módját annak, hogy tovább ne garázdálkodjon. Eljött az ideje az ő lemondatásának. Titeket azért kértelek ide, hogy mindezt elmondjam, másrészt pedig a Kisgazda Párt részéről akciónkhoz a ti támogatásotokat kérjem."

Eddig a jelentés Rákosi tárgyalásáról. Hogy a továbbiakban mit tárgyaltak még, azt nem közölték velem. Még annyit sikerült megtudnom, hogy Ortutai Gyula és Dobi István kijelentették: ők minden fenntartás nélkül támogatják Rákosi követelését. Dinnyés Lajos és Mihályfi Ernő egyenlőre nem mondott sem igent, sem nemet, hanem gondolkodási időt kértek, amit Rákosi meg is adott.

Pista bátyám, ezt az utóbbi információt szombaton, 24-én elmondtam Tildy Zoltánnak, a Magyar Köztársaság elnökének is.

Itt részletesen elmondtam Balogh páternek, mit beszéltem Tildyvel, mi volt a válasza, mit beszélt telefonon Naggyal, és mi volt az én véleményem.

Majd így folytattam:

-Az azóta beszerzett titkos információim mind azt bizonyítják, hogy itt nem holmi politikai pletykáról van szó, hanem igen komoly valóságról. Már nem tudom tovább magamban tartani: véleményem szerint itt sokkal többről van szó, mint Nagy Ferenc személyéről, itt az egész polgári frontról beszélnek és végeredményben az ő eltávolításával nyitva az út a Rákosi-féle politikai koncepció kiteljesedéséhez, megvalósításához. Tennünk kell valamit, azért jöttem, hogy mindezt elmondjam és a magam felelősségéből átadjak. Kérem Pista bátyámat, ha csak egy kicsit is becsül és szeret, hogy erről az információról mások ne tudjanak, mert annak beláthatatlanul súlyos következményei lennének.

Lényegében ez volt az, amit Balogh páternek elmondtam és vártam a válaszát. Sokáig hallgatott, ujjaival szüntelenül idegesen dobolt a fotel karfáján, többször rámnézett, végre megszólalt:

-Arról meg lehetsz győződve - kezdte -, hogy bizalmaddal nem élek vissza. A helyzetet én is rendkívül súlyosnak látom, valamint azt is tudom, hogy tennünk kell. Az a hír terjedt el, - folytatta - (persze ezt mind mesterségesen csinálják), hogy Nagy Ferenc már nem jön haza. Hát hazajön, haza kell jönnie, te beszélj vele telefonon! Itt megjegyeztem, hogy a telefonbeszélgetéssel reggel óta kísérletezem, és elmondtam a két ellentétes póstai választ is.

Balogh folytatta:

-Persze nem akarják kapcsolni, mert szabotálnak. Ha délután sem sikerül vele beszélni, akkor valamelyik követségen keresztül indirekt módon keresd vele a kapcsolatot. Ma mindenképpen beszélned kell a Miniszterelnök úrral. Mondd meg, hogy repülőgéppel azonnal jöjjön haza. Csütörtök estére itthon lesz. Az elképzelésem az, hogy a repülőtérről egyenesen a szobámba jönne. Te útközben tájékoztatnád mindenről, ami az utóbbi napokban történt. Én ezalatt a bel- és külföldi újságírókat szóval tartanám, valamiről majd beszélgetnék velük, egyébként is van miről csevegni. Amikor ti már az én előszobámban lesztek, arról fogok az újságíróknak beszélni, hogy Pesten azt híresztelik, hogy a Miniszterelnök úr már nem jön haza. Nyilván az újságírók is fognak mondani valamit ezzel kapcsolatban és akkor ti beléptek a szobámba. Feltételezem, hogy óriási meglepetés lesz. És akkor a Miniszterelnök úrnak nagyon határozottan és igen nagy eréllyel kell beszélnie ezekről a hírekről. Hogy miket mondjon, azt majd még holnap reggel megbeszéljük. Néhány fontos kérdést majd felírsz magadnak, én meg majd elkészítem és te majd azt átadod a gazdádnak. Ha majd itthon lesz,

akkor majd négyesben, illetve ötösben, a Miniszterelnök úr, Varga Béla, te, meg én, majd később ebbe bekapcsolva Tildy Zoltán, átbeszéljük a dolgokat.

Súlyosnak látom a helyzetet, de a döntő események befejeztéig még van időnk és ez fontos. Én úgy érzem hogy meg tudjuk tenni az elhárító lépéseket és a mi kezünkben is vannak ütőkártyák. A lényeg, és ez a te dolgod, hogy a Miniszterelnök úr holnap estig megérkezzen. Ami pedig a te személyedet illeti, nem hiszem, hogy a letartóztatásodra vetemednének.

Balogh válasza után sokáig hallgattam, majd elmondtam a véleményemet, ami lényegileg abból állt, hogy ő sem ítéli elég súlyosnak a helyzetet.

-A magam személyével kapcsolatban - mondottam - csak annyit kívánok megjegyezni, hogy a szombat esti, Tildy Zoltán elnöki rezidenciáján tett látogatásom óta állandóan az ÁVH kísér. Mögöttem a fekete autóban jönnek a kísérőim.

Balogh és köztem enyhe vita alakult ki a személyemet illetően, de hangsúlyoztam, hogy az ő intenciói szerint fogok eljárni. Megállapodtunk abban is, hogy ha valamilyen rendkívül fontos hír jut tudomásomra napközben, akkor erről azonnal értesítem. Este pedig találkozunk valahol. Ezután elbúcsúztunk.

Balogh pátertől - nyomomban a fekete autóval - a Külügyminisztériumba mentem Velics László rendkívüli követhez és meghatalmazott miniszterhez, aki akkor a protokoll osztály vezetője volt. Velics Lacival a hivatali érintkezésen túl igen jó baráti viszonyban voltam, pedig nyugodtan lehetett volna apám is. Képességeit, óriási diplomata rutinját igen sokszor megcsodáltam, mint embert végtelenül sokra értékeltem és szerettem is. Tudtam, hogy nála nemcsak megértést, hanem tanácsot és segítőkészséget is kapok. Biztos voltam benne, hogy most sem fogok benne csalódni. Arra kértem, hogy ha holnap, vagyis csütörtökön értesítést kap a Sajtóosztály a sajtókonferenciáról, akkor kövessen el mindent, hogy a külföldi újságírók a vonatkozó értesülést azonnal megkapják, vagy pedig gondoskodjék róla, hogy - lehetőség szerint - teljes számban jelen legyenek, sőt ő maga is jöjjön el. Velics egy szóval sem kérdezett, hogy miről van szó, jellemzően tapintatára és politikai intuiciójára. Megkérdeztem tőle, hogy mi a helyzet a külföldi védettséggel a vezető politikusok tekintetében.

A jelenetet és amit mondott soha az életben nem tudom elfelejteni. Velics elmosolyodott, felállt, vállamra tette a kezét és csak annyit mondott:

-Az angolokat tartom a legjobbnak, ők ezen a téren a legügyesebbek, csak nagyon óvatosan készítsd elő, ha netán szükség lesz rá. Nagyon vigyázni kell. Ezen túlmenően még miben segíthetek?

-Köszönöm a figyelmedet, de nem akarlak kellemetlen helyzetbe hozni.

Ezután részletesen megbeszéltük az esti konferencia technikai lebonyolítását, majd eltávoztam.

A Külügyminisztériumból a Parlamentbe mentem, mögöttem jött a fekete autó. Itt Varga Bélát kerestem fel. Elmondtam neki mindent, amit Baloghgal közöltem, valamint azt is, hogy miként döntöttünk. Varga Béla mindenben egyetértett velem és hozzájárulását adta. Helyeselte Balogh elképzelését. Varga Béla szokott optimizmusával, de úgy is mondhatnám, hogy politikai nivitásával nem ítélte olyan rendkívül súlyosnak a helyzetet, de nehéznek igen. Az volt a véleménye, hogy ki fogjuk vágni magunkat. Egyedül Tildy Zoltán magatartását ítélte el és kijelentette, nagyon itt lenne az ideje annak, hogy Tildy, mint köztársasági elnök eltűnjön a politikai életből, mert zavart és határozatlanságot kelt. Csakis a felesége véleménye a döntő, akárcsak Horthyéknál, valamint az, hogy családtagjai megkapják azt, amit megkívánnak.

-Ezeket a Csornokiakat rövidesen háttérbe fogjuk szorítani, majd utána teljesen eltávolítjuk a politikai életből - mondta. Majd így folytatta:

-Feri, a gazdád nagyon rosszul tette, amikor a képviselői értekezleten Tildy javára lemondott a saját elnökké történő jelöléséről. Sokminden másképp alakult volna, ha ezt nem teszi meg és bennünk van annyi erő, hogy megakadályozzuk. De majd a békeszerződés ratifikációja után, ami szeptemberre várható, minden másképp lesz, minden, az oroszok akkor kénytelenek lesznek kivonulni.

Utána még közömbös dolgokról beszélgettünk. Júlia iránt érdeklődött és próbált megnyugtatni. Arra kért, azonnal értesítsem, ha Nagy Ferenccel beszéltem.

Elbúcsúztam tőle, újból autóba ültem és a miniszterelnöki lakásra mentem az Andrássy út 110 alá.

Furcsa érzés számomra ebben a házban megfordulni, mert néha oda kell mennem, hiszen Ágay Karola és férje, Szendrei Karper László gitárművész ennek az Andrássy úti palotának egy részében lakik. Egy kicsit mindig lehangoltan érkezem és távozom onnan.

A fekete autó természetesen most is a nyomomban volt. Leghűségesebb kísérőm a gépkocsivezető mellett ült és rám figyelt.

A miniszterelnöki lakásban nagy felfordulás volt, mert nagytakarítást rendeztek. Én úgy rendelkeztem, hogy csináljanak olyan rendet holnapra, amennyire csak lehetséges, mert

holnap megérkezik a miniszterelnök és a felesége. A házvezetőnőnek, Tasnádi Máriának néhány utasítást adtam a kisgyermekkel kapcsolatban, majd visszaindultam a Miniszterelnökségre. A fekete autó jött utánam.

Az Andrássy út (mai Népköztársaság útja) és az Eötvös utca sarkán nagy gyorsasággal egy Horch kocsi előzött meg. Hirtelen megállt, és dr. Jékei László miniszter, Tildy kabinetfőnöke szállt ki a kocsiból. Az autó mellett beszélgettünk. Természetesen a fekete autó is megállt. Én a fekete autó felé fordultam. Látom, hogy kísérőm az óráját nézi, ceruzát fog és egy füzetbe ír valamit. Jékeivel mi zavartalanul beszélgettünk. Első mondataival Nagy Ferenc után érdeklődött. Kérdezte, mikor jön meg. Mindennek ellenére azt közöltem vele, hogy teljesen kitölti a szabadságát, tehát még öt napja van hátra. Ez részemről tudatos félrevezetés volt. Jékei arra kért engem, hogy addig, amíg Nagy meg nem jön, töltsünk egy estét együtt, mert most kevésbé vagyok leterhelve és jobban ráérek. Megbeszéltük, hogy pénteken együtt vacsorázunk a kispesti Gödör étteremben. (Magamban egyáltalán nem voltam biztos afelől, hogy ott leszek.) Majd elváltunk.

Továbbmentem a Miniszterelnökségre, nyomomban a fekete autóval.

Visszatérve egy sereg újabb elintéznivaló volt. A titkárnők referáltak, közben beszéltem a luganoi szállodával, ahol közölték velem, hogy Nagy Ferencet nem tudják kapcsolni, mert kirándul Lugano környékén és csak 5 óra után tér vissza a szállodába. A szálloda titkára megígérte, hogy ők fognak visszahívni.

Ebéd után különböző vezetőket fogadtam, dr. Viczián Imre miniszteri tanácsost, dr. Cziffra Kálmán miniszteri osztálytanácsost, valamint a kisebbségi ügyekkel foglalkozó Párizs Gyulát.

Bennem forrt minden.

Borzalmas fáradtnak éreztem magam és tagadhatatlanul féltem. Szerettem volna lepihenni, de erre nem volt idő. Mint mindig, akkor is, azon a napon is rengeteg dolgom volt és én a munkában elveszve tudatosan akartam, hogy ne lássék rajtam, hogy valami bánt és fojtogat.

Három óra után néhány perccel szólt a telefon és Rákosi titkárságáról Kerékgyártó Elemér jelentkezett. Mondja, hogy a főnökét kapcsolja.

A beszélgetés abszolut pontosan él bennem.

- Itt Rákosi.

- Itt Kapócs Ferenc.

- Jónapot kívánok.

- Parancsoljon, Miniszterelnökhelyettes úr!

- Nincs semmi újság? - kérdezte.

- Nincs - feleltem.

- Nagyon csodálkozom, - folytatta Rákosi - hogy már három napja semmi fontosat nem jelentett nekem és nem hoz hozzám semmit. Szinte hihetetlen.

- Nincs semmi érdekes, amit jelentenem kell - feleltem.

- Én azért hívtam fel, - folytatta Rákosi - hogy ma fél hét órára hívjon össze rendkívüli minisztertanácsot.

- Mi lesz a tárgya? - kérdeztem.

- Majd megtudják a miniszterek a Minisztertanácson. Jó napot! - és letette a kagylót.

Isten látja lelkem, hogy valami felengedett bennem. Tehát kezdődik. Jobb is lesz túllenni rajta. A lényeg, hogy Nagy Ferenccel tudjak addig beszélni.

Ezután sorra hívtam fel Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettest, valamint a Minisztertanács többi tagját, a minisztereket.

Átnéztem még az aznapi postát, lediktáltam egy csomó levelet, átiratot, rendelkezést, és óriási derültséget keltett bennem, hogy a posta között találtam (mintha véletlenül lett volna aznapra időzítve) egy minisztertanácsi felterjesztést, ami arról szólt, hogy engem a Miniszterelnök helyett és nevében Rákosi Mátyás kezdeményezésére 1947. június 1-i hatállyal osztálytanácsossá neveznek ki és mindjárt mellékelve volt a VI/2 fizetési osztályba az osztálytanácsosi kinevezésem is. (Aláírtam a kinevezést és átvettem a kinevezési okmányt, de ez mégsem lépett hatályba, mert a vonatkozó rendelkezések értelmében A Magyar Közlönyben a kinevezés nem jelent meg, ezért továbbra is csak mint "miniszteri titkár" - rangú szerepeltem.)

Délután 5 óra felé járt az idő, amikor a titkársági beosztottak hazamentek, kivéve Jakabné Zádor Mária ügyeletes titkárnő és Kántor Jenő hivatalsegéd-inas. Ők ügyeletesek voltak.

Miután a miniszterelnöki dolgozószoba igen tágas, bementem, hogy egyedül legyek. Járkáltam, csak járkáltam és szüntelen gondolkodtam. Közben telefonáltam az Amerikai követségre és kimentettem magam a Schöenfeld követ tiszteletére a Park-clubban rendezett gardenpartiról. Pedig szerettem volna elmenni, hiszen a távozó amerikai követtel igazán jó viszonyban voltam, és igen sokra becsültem, mint embert is. De nem mehettem el, mert Nagy Ferenc telefonját vártam. Rettenetesen fájt, szinte fizikai fájdalmat éreztem, hogy tehetetlen vagyok, és valóban az voltam. Olyan erőkkel álltam szemben, amelyek nem közönséges erők,

hanem elemi erőknek tűntek. Ma is pontosan visszaemlékszem arra, hogy sokáig álltam a miniszterelnök asztala előtt és mellett. (Furcsa módon számtalanszor is óhatatlanul eszembe jutott az akkori ottlétem és várakozásom, amikor azt láttam a TV-ben, hogy a miniszterelnök valakit vagy valakiket fogad.) Azon a helyen álltam sokáig, ahonnan állandóan referáltam. Tekintetem az íróasztal mögött lévő Kossuth-képre tévedt. (Ma is ugynazon a helyen van.) Sokáig néztem és arra gondoltam, hogy vajon ha ő lenne a helyemben, mit tenne. Helyeselné - e az eddig végzett munkát? Furcsa dolog, de Kossuth képe, a festményekről mindenki által ismert komoly tekintete, valamiféle bátorságot adott nekem. Tekintetem végigsiklott a szoba minden darabján. Akaratlanul is búcsúztam tőlük. Hiszen ez az új miniszterelnökség az én munkám volt, s ezeket a bútordarabokat én válogattam össze. És tagadhatatlanul nagyon sok kellemes órát töltöttem e falak között. Nagyon sok komoly tárgyalás tanúi voltak e néma bútordarabok és én.

A most már sok-sok napi álmatlanságtól vörös - legalábbis úgy gondolom, hogy vörös -, fáradt szemem Pásztor János Rákóczi-lovasszobrának kicsinyített másán akadt meg. Nem is régen vásároltam meg a szobrász özvegyétől. Hányszor megcsodáltam nemes vonalait! Nagyon a szívemhez nőtt. S akkor észrevettem valamit, ami addig elkerülte a figyelmemet, hogy a két szabadsághős egymásra néz, Kossuth a képről, Rákóczi pedig a lóról. Azt hiszem, hogy ez óhatatlanul is szimbólikus volt. Pontosan él bennem az, hogy megállapítottam: mindketten elbuktak, mert olyan túlerővel álltak szemben, amellyel szemben minden harc ésszerűtlen. Egyébként nagyon szerette őket Nagy Ferenc is. Egyszer egy érzelégős pillanatában azt mondta nekem, hogy számára igen megnyugtató, hogy minden nap látja őket. Valahogy erőt adnak neki. Azt hiszem, hogy ez igaz volt. És most én búcsúzom tőlük, az eszemmel már tudom, hogy nem sokáig látom őket, s az is lehet, hogy most látom őket utoljára. Vége...

Nem a pozíciót sajnálom, hiszen ennél terhesebb beosztás alig van. És átvillant az agyamon az is, hogy én 25-27 évesen olyan munkakörben voltam, amit mások 60 éves korukban érnek el, ha egyáltalán elérik. Hatalom volt a kezemben, és tudom, hogy ezzel soha nem éltem vissza. Tehát nem a pozíciót sajnáltam, hanem azt, hogy nemcsak én veszítettem el a szabadságom, hanem még sokan mások, és talán az egész nemzet is.

Pontosan tudtam és éreztem, hogy ahogy lehullt Rákóczi és Kossuth csillaga is, ugyanúgy lehull a mai napon Nagy Ferenc csillaga és másoké.

Távol áll tőlem, hogy Nagy Ferencet Rákóczi és Kossuth nagyságához emeljem. Ez balgaság lenne. Az igaz, hogy Nagy Ferenc megközelítőleg sem volt és van olyan nagy ember,

mint ők, de egy biztos, hogy ugyanazt akarta, amit Rákóczi és Kossuth: a szabadságot, a magyar nép gazdasági, kulturális és erkölcsi felemelkedését, az ország függetlenségét. Ő is lebukik most, és ahogy akkor nem értették meg Rákóczit és Kossuthot, úgy nem értik meg őt sem nagyon sokan. Rákóczinak és Kossuthnak legalább a lehetősége megvolt a szabadságharcra, ma a szabadságharcnak nincsenek meg a feltételei és hiábavalóan véreznének el a magyarok. Hiszen 200 000 orosz katona van az országban. Rettenetesen nagy szám. Amikor búcsúzom ettől a szobától, akkor csak arra kérem őket, a néma bútordarabokat, hogy ne felejtsék el, hogy az életet én adtam nekik és most talán az utolsó óráimat töltöm itt. Nem titkolom, hogy az akasztófa is eszembe jutott. Néha-néha kinéztem az ablakon, láttam a Dunát, a budai hegyeket és nagyon messze, bár pontosan nem lehetett megállapítani, láttam a kissvábhegyi Bíró utcai lakásomat, és arra gondoltam, hogy 5 hónap múlva lenne az esküvőm, és teljesen be van rendezve a lakás.

Mi lesz velem?... Ronda prózai gondolatok. Május volt, annak is utolsó napjai, és a Dunán keresztül még ide a Parlamentbe is beérződtek a májusi illatok. Úgy szívtam magamba, mintha légszomjjal küzdöttem volna. A Margit-híd felé fordulva megakadt a szemem a ledöntött Tisza István-szobor üres talapzatán. Úgy látszik, hogy minden becsületes miniszterelnöknek ez a sorsa. Bár őt marasztalták el az I. világháborúval kapcsolatban, de ez nem volt igaz. Meghamisították a történelmet vele kapcsolatban, mint ahogy meg fogják hamisítani azt a történelmet is, ami most íródik. Vajon mikor jön el az az idő, amikor a magyar történelmet és a történelmi személyek tetteit pártatlanul és objektíven fogják megítélni?

Az Elizé-kávéház sarkán (egyébként ez a kávéház ma is megvan, nem tudom, hogy hogy hívják) megpillantottam "hűséges kísérőmet", a fekete autót. A tiszt a motorháznak támaszkodott, figyelte a miniszterelnökség bejáratát, gondolom azt, hogy kik jönnek be, és kik mennek ki, és én hova megyek. Ez a sarok olyan közel van a miniszterelnöki szobához, hogy amikor konyitottam az ablakot, akkor pontpsan hallani lehetett az állandóan készenlétben lévő, begyújtott motort.

Kicsit elmosolyodtam és arra gondoltam, hogy mi lenne, ha egyszer ezzel a kopaszfejű tiszttel, akinek elég rossz kifejezés ült az arcán, beszélgetni kezdenék.

Vajon milyen ember lehet...? Nagyon meg tudnám tréfálni, ha akarnám. Ítélet napjáig itt várhatna az én kijövetelemre és én már hegyen-völgyön túllennék. És itt egy gondolat villant az agyamba. Mi lenne, ha megszöknék? Hiszen a Parlamentnek majdnem 20 kapuja van. Földalatti kijárója... Ez a gondolat játszott bennem, azt hiszem még bele is mosolyodtam.

De én azt nem tehetem meg. Nem szökhetek meg, hiszen ez egy őrhely. Harc és háború van, igaz, hogy ezt a háborút nem fegyverekkel vívják, hanem a politika nemes és nemtelen fegyvereivel, de mégiscsak háború. A háborúban pedig a szökött katonát főbe lövik, és örökké gyalázatos annak az emléke, aki elhagyja az őrhelyét. Hiszen ezzel az Apám sem értene egyet. S akkor, talán könnycseppekkel, vagy könnycseppek nélkül arra gondoltam, amit Apám akkor mondott nekem, amikor a Belügyminisztériumban hivatali esküt tettem.

"Fiam, én szegény vagyok, nem tudok útravalóul mást adni, mint becsületes, makulátlan, tiszta nevemet. Te is légy becsületes."

Ezt soha nem fogom elfelejteni, mert ezt akkor mondta, amikor a hivatali esküt Sándor Jenő miniszteri tanácsos (híres nótaszerző, dalait ma is éneklik) kezébe letettem. (S amikor 1976. augusztus 17-én Apám meghalt, én voltam az utolsó, akivel beszélt, s aki utoljára láttam, s akkor lucidum intervalluma volt apámnak, ami a halál előtt be szokott következni, tehát teljesen világos fejű és világos értelmű volt, s ő azt mondta, hogy jó és becsületes fia voltam és érdekes módon ő is visszaemlékezett erre a megjegyzésre.) Az Apám szavaira való emlékezés gondolataimat családomra terelte, Anyámra és Apámra, s magamban eldöntöttem, bármi is lesz a sorsom, nem szököm meg előle. A Személynök utca felől egy fiatal pár közeledett. Egymásra nevettek, egymáshoz simultak, boldogok voltak, csókolóztak és akkor eszembe jutott az, hogy talán én már sohasem fogom Júliát látni és nem fogom a csóknak az ízét megismerni. Végeszakadt egy szép nagy szerelemnek, most, amikor közel voltunk a beteljesedéshez. Rá gondoltam, Júliára, aki semmiről sem tudva most az apjával van. Az együtt töltött napokra és órákra, halk szavára, tisztességére és arra, hogy néhány hónap múlva összeházasodunk.

Álmodozásomat Jakabné Zádor Mária zavarta meg és jelentette, hogy Bojta Béla államtitkár van kint és beszélni akar velem. Bojta az üdvözlés után aziránt érdeklődött, hogy nem tudom-e, miért hívott össze Rákosi minisztertanácsot. Elmondtam neki a Rákosival való beszélgetést, amit csodálkozva vett tudomásul. Érthetetlennek tartotta az egészet. Majd hivatali ügyekről kezdtünk beszélgetni, többször érdeklődött, hogy nincs-e valami bajom, mert igen sápadt vagyok és rosszkedvű.

6 óra előtt egypár perccel rendkívül izgatottan megérkezett Bárányos Kálmán földművelési miniszter. Rögtön azt kérdezte, tudom-e miért lesz rendkívüli minisztertanács.

-Nem tudom, Kálmán bátyám, - feleltem, s elmondtam, amit Rákosi nekem mondott.

-Én már sejtem - folytatta Bárányos - a Schöenfeldi gardenpartin mindenki arról beszélt, hogy az oroszok, illetve a SZEB küldött egy jegyzéket a magyar kormánynak, ez a

jegyzék Rákosinál van, mint illetékes és a miniszterelnök után következő miniszterelnökhelyettesnél. A jegyzék - folytatta Bárányos - a miniszterelnök egyik, talán utolsó kérésére ad választ és az oroszok ezt a kérést elutasítják, sőt a gazdádra nézve igen kompromittáló adatok vannak benne. (Nagy Ferenc kérése az volt, hogy a Szovjetunió engedje el Kovács Bélát és bocsássa a magyar hatóságok rendelkezésére, és ha el kell ítélni, akkor az ítélet Magyarországon történjék.)

Ezért hívta össze Rákosi a minisztertanácsot. Valami rossztól tartok.

-Mi lesz Feri?... - kérdezte sürgetőleg Bárányos.

De mielőtt válaszolhattam volna, megszólalt a telefon, Jakabné boldogan kapcsolta Luganot és mondta, hogy a telefonnál Nagy Ferenc van. Valami rettenetes nagy öröm öntött el. Na végre... Odasúgtam Bárányosnak: "Itt a miniszterelnök!" - és kezébe nyomtam a másik telefonkagylót (a mi telefonjainknak kettőshallgatója volt). Néhány pillanat múlva megszólalt a miniszterelnök hangja. Beszélgetésünk, illetve tulajdonképpen hármunk beszélgetése szó szerint a következőképp zajlott le:

-Szervusz , Feri, mi újság? - kérdezte.

-Már reggel óta keresem Miniszterelnök urat, de nem tudtam telefonon összeköttetést kapni. Egyébként Bárányos miniszter úr itt áll mellettem és a másik hallgatón hallgatja a beszélgetésünket - feleltem.

-Mi baj? - kérdezte Nagy Ferenc.

-Emlékezzék vissza arra a beszélgetésre, amit szombaton az elnöki palotában Tildy Zoltán és én folytattunk. Úgy látszik nekem van igazam, és nem az Elnök úrnak. A helyzet azóta csak súlyosbodott. Már akkor mondtam az Elnök úr jelenlétében, hogy az Elnök úrnak nincs igaza. Ő rózsaszínűen látja a dolgot. (A telefonban itt egy élénk kattogás hallatszott.)

Miniszterelnök úr, most szálltak rá a verebek a drótra. (A lehallgató készüléket rákapcsolták.)

-Nem baj, beszélj nyíltan - hangzott a miniszterelnök türelmetlen válasza.

-Az azóta befutott jelentések - folytattam - az én feltételezésemet igazolják. A miniszterelnök úrra rá akarják dönteni a házat. Ma délután Rákosi miniszterelnökhelyettes úr utasított, hogy rendkívli minisztertanácsot hívassak össze a mai estére. Ő nem mondta meg, hogy mi lesz a minisztertanács tárgya, de most már tudom. Emlékezzék arra a kérésére, amit az elutazása előtti napon Béla (Kovács Béla) ügyében a Bajza utcában (Szovjet Nagykövetség) előterjesztett. Erre érkezett válasz ma, ami Önre nézve rendkívül kellemetlen. A válaszban állítólag a miniszterelnök úrra vonatkozóan kompromittáló adatok vannak.

Nekem olyan érzésem van, hogy ma kenyértörésre kerül a sor. A vesztesek csak mi lehetünk.

- Add át a beszélő kagylót Bárányos mniszter úrnak! -Megtettem.

- Szervusz, Feri, - kezdte Bárányos - Kapócs Ferinek igaza van, a helyzet rendkívül súlyos, azonnal haza kell jönnöd. Szét kell ütnöd ezek között.

- Károly, - folytatta Nagy Ferenc - a következőket mondhatom, és kérlek, ezt mondd meg a Minisztertanácsban is. Az én lelkiismeretem tiszta, teljesen nyugodt, semmi törvénytelen és becstelen dolgot nem csináltam, semmiféle összeesküvésbe nem keveredtem, hiszen akkor magam ellen esküdtem volna össze. Nem tudom, mi van a jegyzékben, de egyet tudok: ha abban rám nézve kompromittáló adatok vannak, akkor az szemenszedett hazugság. Nem félek hazamenni. A Minisztertanács után Feri (mármint én) azonnal hívjon fel telefonon és közölje velem, hogy mi történt. Addig én Hives Henrickkel átbeszélem, hogy miként tudok leghamarabb, a legrövidebb úton hazamenni. Holnap este már otthon lehetek. Addig is legyetek nyugodtak, add vissza Ferit.

- Tessék, Miniszterelnök úr? - kérdeztem.

- Legyetek nyugodtak, Firinc, holnapra otthon leszek, ezt mondd meg Rákosinak is. Légy nyugodt, amint vége a Minisztertanácsnak, hívj fel. Júlia sokszor üdvözöl, egészségileg hál Istennek jól van. Itt áll mellettem. Szervusz, átadom neki, Júliának a telefont.

- Csókollak, Firinc, mi baj? - kérdezte.

- Apádat komoly veszély fenyegeti. Mindent megpróbáltam ebben az ügyben, amit csak emberileg lehetett. Utasításait betartom, de azt hiszem, hogy utoljára beszélhetek veled, mindent köszönök. Csókollak.

Letéve a telefonkagylót, Bárányos vállamra tette a kezét, s csak ennyit mondott: "Isten kezében vagyunk".

Lassan elkezdtek gyülekezni a miniszterek és az államtitkárok. Egymás után érkeztek Gerő Ernő, Rónai Sándor, Rajk László, Molnár Erik, Veres Péter stb. Igen meglepődtem azon, hogy Gerő, aki szabadságon volt, megérkezett. Ugyanígy megjött Rónai is és Veres Péter is, akik szintén szabadságon voltak. A kisgazda párti minisztert csak az államtitkár helyettesítette. Nyárádi pénzügyminiszter Moszkvában volt, Erős János közellátási miniszter betegszabadságon, s ezt én nagyon rossz jelnek tekintettem, hiszen így a többség a Baloldali Blokk oldalán volt.

Utolsónak érkezett Rákosi Mátyás. Bejött a szobámba. Jelentettem neki, hogy a minisztertanácsra vonatkozóan mindenkit értesítettem, hogy mindent előkészítettem.

Közöltem vele, hogy néhány perccel ezelőtt Bárányos Károly miniszter úr jelenlétében beszéltem a miniszterelnök úrral, aki holnapra visszaérkezik Budapestre. Jelentésemet Rákosi minden megjegyzés nélkül vette tudomásul, és bement a minisztertanácsi terembe.

Ezután érkezett Balogh páter.

- Mi újság, Feri? - kérdezte sietősen.

- Azt hiszem, elkéstünk, Pista bátyám -feleltem.

- Gondolod? - és már be is fordult a minisztertanácsi terembe.

Egyedül maradtam Jakabnéval. Szegény Mária finom női ösztönével megérezte, hogy itt ma valami nagy dolog fog történni.

- Titkár úr, én nagyon félek, valami nagy baj lesz. Mondja, mi a helyzet? - és ahogy ezt kérdezte, sírva is fakadt.

- Nincs semmi baj, Mária, magának nem lesz semmi baja, csak vigyázzon az idegeire.

Még beszélgettünk egy keveset. Majd kinyílt a minisztertanácsi szoba ajtaja, és egymás után jöttek az államtitkárok, Mátéffi Géza, Bojta Béla, stb.

-Miért jöttök ki? - kérdezte Mátéffi.

-Nincs ránk szükség, - felelte - Rákosi kijelentette, kizárólag csak a miniszterek lehetnek benn. Jegyzőkönyvet sem kell vezetni - folytatta Bojta, illetve tette hozzá. Akár haza is mehetünk.Egy ideig még beszélgettek, aztán eltávoztak.

A Minisztertanács közben tárgyalt, a cigarettákat már nem is szívtam, hanem ettem és hogy honnan tudták meg nem tudom, de néhány újságíró is előkerült, várva az eredményt és azt, hogy a részükre milyen kommünikét adok.

Semmitmondó beszélgetéssel telt az idő.

Nyolc óra körül Rákosi becsengetett a minisztertanácsi terembe. Jegyzettömbömet fogva léptem be. Sietve körülnéztem. A szemekből próbáltam valamit kiolvasni. Nem sikerült, mert mindenki maga elé nézett. Komor, hűvös, rettenetes hangulat uralkodott. Bárányos miniszternek, aki nagyon ritkán dohányzott, most cigarettát tartó keze remegett, ezt észrevettem.

-Tessék ide jönni - szólalt meg rekedtes hangján Rákosi.

-Parancsoljon - kérdeztem és udvariasan mellé álltam.

Gyorsan az asztalra néztem, láttam a SZEB, azaz az oroszok átiratát. Két oldalas, Szviridov, a SZEB elnöke írta alá. Fordítását azonban nem láttam.

-Írja, kérem, amit diktálok - mondta Rákosi és szóról szóra a következő kommünikét diktálta le:

"A magyar kormány 1947. május 28-án este fél 7 órakor rendkívüli minisztertanácsot tartott és felkérte a szabadságát külföldön töltő Nagy Ferenc miniszterelnököt, hogy szabadságát szakítsa meg és haladéktalanul térjen vissza Magyarországra."

Remegett a kezem, amikor e pár sort leírtam.

-Kérem, -mondta Rákosi - ezt azonnal továbbítsa a miniszterelnök úrnak és a hírt adja le az MTI-nek.

-Kérem, miniszterelnökhelyettes úr, nem felesleges ez a továbbítás? -vetettem közbe -hiszen mint hogy már jelentettem önnek, holnapra hazaérkezik a miniszterelnök úr. Szükségtelennek látom az elküldést, és főleg az MTI felé történő továbbítást, mert felesleges kombinációkra adhat okot.

-Ne okoskodjon, - vágott közbe idegesen Rákosi - tegyen úgy, ahogy mondtam.

-Parancsára - feleltem, s kimentem.

Rögtön hívtam Luganot és az MTI-t és az utóbbinak bediktáltam a közleményt. Úgy nyolc óra és fél kilenc között felhívott Pfeifer Zoltán, volt igazságügyi államtitkár, képviselő, és az iránt érdeklődött, hogy mi volt a minisztertanács napirendjén.

Mivel az MTI-vel közöltem már a kömmünikét, nem képezett hivatali titkot, tehát elmondtam. Pfeifer füttyentett egyet és csak annyit mondott: "furcsa, köszönöm, Isten veled Feri."

Kb. fél kilenckor jelentkezett Lugano. Nagy Ferencnek szó szerint felolvastam a kommünikét. Minden megjegyzés nélkül tudomásul vette, és a következőket mondta:

-Én azonnal indulok Bécsbe, holnap délelőtt, vagyis csütörtökön Gyöngyösi János külügyminiszterrel indulj Bécsbe, két óra körül a magyar követségen találkozunk és onnan azonnal indulunk haza. Azért gyertek mindketten, - folytatta - hogy már az úton tájékoztassatok. Mindezt mondd meg Rákosinak is. A holnapi viszontlátásig szervusz.

Mielőtt letette volna a kagylót, átadta Júliának, aki tőle szokatlan nyíltsággal elmondta, hogy mennyire szeret, nagyon sajnál és reméli, hogy nem lesz semmi baj és telefonon keresztül millió puszit küldött.

A beszélgetést elmondtam Jakabnénak, aki ettől egy kicsit megnyugodott, majd az időközben eltávozott Rákosinak a lakásán jelentettem Nagy válaszát, amit ő szó nélkül tudomásul vett.

A minisztertanácsi teremben csak ketten voltak már, Gyöngyösi János külügyminiszter és Balogh István államtitkár.

Majd mindketten átjöttek hozzám, leültek és hallgattak. Hogy honnan, nem tudom, egy idő múltán Bárányos Károly jött a szobámba és így szólt:

-Majdnem elfelejtettem tőled elköszönni, Isten veled!

Majd odaültem Gyöngyösi és Balogh közé és csak néztek, hol maguk elé, hol egymásra, hol rám és abban a nézésben annyi fájdalom és szomorúság volt, hogy ez mindent megmagyarázott. Némán ültünk így nagyon sokáig. Majd később Gyöngyösi nagy lassúsággal felállt és csak annyit mondott:

-Szóval akkor holnap kilenc órakor a te kocsidon (mármint az enyémen) indulunk Bécsbe. Szervusz! - És elment.

Baloghot kérdeztem, hogy mi a véleménye. Így válaszolt: semmi. Rosszul, nagyon rosszul állnak a dolgok, most erősnek kell lenni. Hazamegyek és lefekszem, mert fáradt vagyok. Reggel mielőtt elindultok, még telefonlj. És most valami olyan furcsát mondott, ami hátborzongató számomra még ma is. Azt mondta:

- Engem ugyan Mindszenty eltiltott a papi hivatás gyakorlásától, én azonban mint pap mégis feloldozlak téged minden bűnöd alól.

Nem sokkal azután telefonon hívott anyám, keresett, hogy mikor megyek már haza, hiszen - és ezt nem tudom elfelejteni - kedvenc ételemet főzte, tojásos galuskát salátával. Anyám nagyon kérlelt, hogy siessek. Talán ha nem kért volna annyira, nem éreztem volna azt a szomorúságot, ami úrrá lett rajtam. Éreztem, hogy valamit kellene mondanom és el kellene búcsúznom tőle, de nem tudtam megtenni. Megígértem, hogy sietni fogok.

Egy idő után az Elizé-kávéház felé tekintettem és nagy meglepetésemre azt láttam, hogy a fekete autó már nem áll a bejárattal szemben, hanem azt láttam, hogy a kopasz kísérőm körül sokan állnak, egyik erre megy, a másik arra. Nagyon melegem lett. Figyeltem. Egyik autó a másik után jött, mindegyikből két-három férfi szállt ki, beszélgettek a kopasszal. Majd újból az autóba szálltak és továbbmentek.

A Parlament Személynök utcai kapujánál feltűnően sok gyanús autó kezdett egyszerre gyülekezni. Éreztem, hogy itt a játék vége...

És, mint egy gépnek, eszembe jutott, hogy hirtelen sok sürgős elintéznivalóm van és akármi történik, nekem ezeket el kell intézni. Telefonáltam Dessewffy Gyulának, a Kis Újság főszerkesztőjének, elmondtam neki a minisztertanácsi kommünikét azzal a kéréssel, hogy azt

továbbítsa Schöenfeld amerikai követhez és Helm angol követhez még akkor is, ha én közben tudnék velük beszélni.

Nem sokkal ezután telefonon keresett Szigethy-Gyula Hanna (?) kolléganőm, aki a következőket mondta:

-Azonnal jöjjön a várba az Old Firenzébe. De lóhalálában, itt várom Zerkovich Péterrel, nagy baj lesz, ha fél órán belül nem lesz itt. Rohanjon!

Válaszul azt mondtam, hogy lehet, hogy el tudok menni, lehet, hogy nem, és úgy rémlik nekem, hogy azt mondtam, hogy már késő van.

Ezután Redward angol követségi titkárt kerestem a lakásán és arra kértem, hogy azonnal fogadjon. Először csodálkozott, majd akkor azt mondtam, hogy a fogadás késedelmet nem tűr. Arra kért, siessek, mert ma egy nagy estélyt ad.

Valahonnan előkerült Somogyvári György miniszteri segédtitkár, Balogh államtitkár titkára. Utasítottam, hogy az egyik autóval azonnal induljon el és az összes szabadságon lévő palotaőrt, rendőrt, detektívet rendelje be. Somogyvári utasításommal elrohant. Majd intézkedtem, hogy a miniszterelnök egyik gépkocsivezetőjét értesítsék, hogy hozza magával az útlevelét, mert reggel indulunk Bécsbe. Letelefonáltam az őrszobára és Kardos Géza rendőrőrmestert felrendeltem magamhoz. (Itt meg kell jegyeznem, hogy a rendőrök és detektívek valamikor mind az apám beosztottai voltak és apám személyes ajánlása alapján válogattam őket össze. Egyedül csak hozzám tartoztak és egytől egyig megbízhatóak voltak.)

Kardos őrmester nyomban jelentkezett és így szóltam hozzá:

-Apám magát nagyon szerette és rendkívül bátor embernek tartotta. Így van ez?

-Így, titkár úr - felete és markáns arcán olyan komolyság ült és ha erre a tekintetre emlékezem, akkor még ma is meglepődöm.

-Kardos, akkor most maga elkísér engem valahová, onnan még valószínűleg tovább megyünk, de nem tudom, hogy hová. Mellettem fog ülni az autóban, pisztolyát az autóban nekem adja át. Géppisztolyát pedig állandóan lövésre készen kell tartania. Ha valamilyen gyanús dolog lesz, ha fel akarnak bennünket tartóztatni erőszakkal, fegyvert fogunk használni és a felelősség kizárólag engem terhel. Vállalja? - kérdeztem.

-Vállalom - felelt röviden.

-Köszönöm, tessék és itt várjon rám a szobában.

Ettől kezdve Kardos ott állt a szobám egyik sarkában, nyakában ott volt a géppisztoly, megható volt nézni azt az elszántságot, ami szeméből felém sugárzott.

Varga Bélával beszéltem telefonon. Informáltam a délutáni és esti közleményekről, közben utasítást adtam a parlamenti őröknek, hogy minden szabadságot fel kell függeszteni és mindenhová kettőzött őrséget kell állítani. Kezdtem elpakolni asztalomról és kezdtem indulni az Old Firenzébe. Gyorsan még klönböző utasításokat adtam Máriának, Kántor Jenőnek, a sofőrnek, Kardos őrmester pedig állt a szoba sarkában géppisztollyal, mint egy szobor.

Egyszer csak csengett a telefon. A kapuban álló rendőr idegesen beszélt, nem is beszélt, hanem ordított. Nemcsak én hallottam, de mindenki, aki a szobában volt, úgy ordított. Szóról szóra a következőket mondta.

-Két civil megy fel, titkár úr, biztos, hogy detektívek, mert engem bajtársnak szólítottak. Titkár urat keresik - jelentette.

Olyan hangosan beszélt, hogy ezt mindenki hallotta. Mária felsikoltott.

-Menekljön, Titkár úr, ne maradjon itt, az Istenért!

-Nem megyek! - mondtam.

Kardos őrmester azt kérdezte:

-Lőjek?

Így válaszoltam:

-Semmi értelme sincs.

Néhány másodpercig (de ezek óráknak tűntek) néma csend volt.

Nem sokáig kellett várni, fogadószobámból lépések hallatszottak és belépett két civil férfi. Mindegyik kezében revolver.

Az egyik így szólt:

-Kapócs Ferencet keressük. - Kezében a revolver mellett egy papírlap is volt.

-Én vagyok -feleltem.

-Letartóztatom, itt a letartóztatási parancs - és kezembe akarta adni a letartóztatási parancsot, de feltűnt, hogy rettenetesen remeg a keze. Valami akasztófahumorral elmosolyodtam és kértem, hogy tegye le a fegyverét, mert félek, hogy elsül, úgy remeg a keze.

-Nem kell félniük semmitől - mondtam.

Csodálatos dolog történt. Eltették a pisztolyukat. Kezembe vettem a letartóztatási parancsot és elolvastam. Rajta volt a nevem és az adataim és egy aláírás: Horváth alezredes.

-Kérem az igazolványukat!

Mindketten átadták, ávósok voltak.

-Rendben van, kérem engedjék meg, hogy telefonálhassak Tildy köztársasági elnök úrnak.

-Nem engedjük meg - szólt a vezető.

-Balogh államtitkár úrnak sem telefonálhatok, hogy átadjam a hivatalt? - kérdeztem.

-Szó sem lehet róla, készljön fel, indulunk - szólt az előbbi.

-Rendben van - mondtam.

Egy kissé körül tudtam nézni, mindenki sápadt volt, valószínűleg én is, de ugyanilyen sápadtak voltak az ávósok is.

Máriának átadtam a páncélszekrény kulcsait, pénzemet és néhány apróságot, kérve azt, hogy juttassák el anyámhoz, és kértem Máriát, hogy értesítsék Tildy Zoltánt és Balogh Istvánt.

-Készen vagyok, indulhatunk - mondtam az ávósoknak.

Búcsúzni kezdtem, először Máriához léptem. Nyakamba borult, sírt, egy szót sem tudott szólni. Elbúcsúztam Kardos őrmestertől, az időközben odajött sofőrtől, Németh Józseftől, és utoljára Kántor Jenőtől, az altiszttől. Kántor Jenő altiszt a búcsú pillanatban egy pokrócot adott át és egy rúd téliszalámit.

-Isten áldja meg magukat! - mondtam és kiléptem a szobából. Mellettem jött az egyik ávós. A másik ott maradt a szobában.

-Nem fogom megbilincselni, de ne kíséreljen meg szökést, mert akkor lelövöm.

-Nyugodt lehet, nem fogok megszökni.

Sietve mentünk lefele, azt hiszem, komikus látvány lehettem hónom alatt egy pokróccal és kezemben egy rúd téliszalámival. A liftnél elhaladva megállított Pallós bácsi, a liftes.

- Hová megy, Titkár úr? - kérdezte.

- Én nem megyek, hanem visznek - feleltem. Isten vele, Pallós bácsi!

Az öreg Pallós bácsinak, amikor kezet fogtam vele, remegett a keze, a szája, és egy szót sem tudott szólni.

A főbejárat előtt álló egyik várakozó autóba ültettek. Az autó mellett állt az utóbbi időben annyira megszokott és megismert kopasz, aki gúnyosan mosolygott. Az ávós mellém ült, a kocsi megindult.

- Hova visznek? - kérdeztem.

- Majd megtudja.

Az ávós állandóan felém fordult, kezében csőre töltött revolver, időközönként hátra pillantott. Befordultunk az Alkotmány utcába, majd a Bajcsy-Zsilinszky Endre útra

fordultunk. Egy kissé vissza tudtam fordulni, és meg tudtam számolni, hogy hat kocsi jön utánunk, majd az Andrássy útra fordultunk.

Most már tudtam, hogy hová visznek. Tudtam, hogy az Andrássy út 60-ba kerülök. Az ügyeletes tiszti szobába vittek. Amikor beléptem, pont tíz óra volt. Egy alhadnagy fogadott, majd egy őr kíséretében kiküldött az előtérbe ahol arccal a fal felé kellett fordulnom, de úgy, hogy az orrom és a fal között 10 cm távolság lehetett. Itt és így álltam 20-30 percig. Ha az orrom kissé eltávolodott a faltól, a rám vigyázó őr puskatussal kissé előbbre lökte a testemet. Ilyenkor az orrom közvetlenül tapasztalta meg, hogy milyen kemény a fal.

Majd újból az alhadnagy elé kerültem. Gúnyosan így szólt:

-Na, maga is ide került, Kapócs? (Később ő ugyanabba a zárkába került, ahol én már évek óta voltam.)

Nem szóltam. Felírta az adataimat, elvette az értékeimet, megmotozott, mindenemet kiforgatott. Levéltárcámban egy fénykép volt, Júliáé, azt nézegette és így szólt:

-Csinos tyúk, ki ez?

-Hallja, alhadnagy úr! - ordítottam és ki akartam ragadni a kezéből a képet.

-Csak lassan, fiatalember, itt mi vagyunk az urak! -szólt, és "véletlenül" teljes súlyával rálépett az egyik lábamra. (Később tudtam meg, hogy ezt az alhadnagyot Stréb Károlynak hívták, majd internálták.)

Miután minden formaságot elintéztek, aláíratták velem a leltárt és elvettek tőlem mindent, ami az életemre veszélyes lehet. Stréb alhadnagy így szólt egy tizedeshez:

- Vigye a huszonhármasba!

A tizedes karon fogott és egy zegzugos folyosón, udvaron keresztül vezetett, majd lefele mentünk a pincébe. Ott a tizedes átadott egy másik őrnek, aki egy keskeny folyosón keresztül vezetve megállt egy csokoládébarnára festett ajtó előtt. Ez volt ráírva: 23. Kinyitotta az ajtót.

- Vágódjon be!

Bementem és rámcsapta az ajtót.

A 23-as zárkában

Ez a 23-as zárka a pincében volt. Egy fapriccs volt benne, ami betöltötte az egész zárka szélességét. Ablaka nem volt, csak valami szellőzőnyílás-féle. A priccs és az ajtó között öt és fél lábnyi (nem lépés, hanem lábnyi!) mozgási lehetőség volt, valamint egy falba épített lyukban villanykörte, amelyet védőrács borított. Csak napok múlva tudtam tájékozódni, hogy ez a 23-as zárka az épület Csengery utcai oldalán volt.

A zárkaajtó becsapódása rettenetes hatással volt rám, azt hiszem, nem alaptalanul éreztem, hogy életem egy szakasza zárult le ezzel a durva ajtóbecsapással, vagy talán annál is több ért véget. Nem tudom, leírni, mit éreztem, valahogy úgy gondolom, ezt a nyomorultul rettenetes érzést csak az tudja teljes egészében átérezni, aki már volt hasonló helyzetben.

Körbe kezdtem járni, vagy átlósan. Egy-két lépés, és már a falhoz értem. Gondolkodni akartam, de a körbenjárástól elszédültem. Borzalmasan fáradt voltam, csak most éreztem, hogy napok óta nem aludtam rendesen, sokat dolgoztam, és az utóbbi két-három hét izgalma, különösen a mai napé, csaknem minden erőmet kimerítette.

Az ajtó felső részén egy kis kerek nyílás volt (később tudtam meg, hogy ezt "cirkli"-nek hívják, és ezen keresztül az őr öt percenként benéz.) A fejemet az emeletes priccs tetejére támasztottam, és az Isten tudja meddig, de nagyon sokáig álltam így. Az állástól egy idő után elfáradtam és megint járkáltam.

Később egy merészet gondoltam. Felmásztam a priccsre és leültem. Mást nem is lehetett tenni, mert ha csak ülve helyezkedtem is el, s egy kissé megemeltem a fejem, azt a mennyezetbe vertem. Teljes levegőtlenség volt, s ettől mindinkább elálmosodtam. Lehúztam a cipőmet és lefeküdtem. Pontosan tudom: egy kassa nadrág és egy dohányszínű zakó volt rajtam. Rögtön elaludtam, pedig csak az tudja, hogy milyen kemény a priccs, aki már aludt

rajta. Nem tudom, hogy a kimerültségtől meddig aludtam, de arra ébredtem fel, hogy a lábamat rángatják és a talpamat csiklandozzák. Az őr volt.

- Azonnal ugorjon le, kihallgatásra megy! - mondta, s ott állt az ajtóban, várva, hogy induljak.

Le is ugrottam a priccsről és a cipőmet akartam felhúzni. Mivel az új volt, s egyébként is cipőkanllal szoktam a cipőmet felhúzni, sehogyan sem ment. Próbáltam zsebkendő segítségével - úgy sem sikerült. (Amíg ezzel vesződtem, az jutott az eszembe, hogy néhány nappal ezelőtt ugyanebben a ruhában a Zeneakadémián voltam egy Jehudi Menuhin-koncerten. Menuhinnak ez volt az első koncertje a háború után. Testvére kísérte zongorán és az egész bevételt a budapesti zsidó egyházkösségnek ajánlotta fel.)

- Siessen, ne uraskodjon! - siettetett az őr.

- Hozzon cipőkanalat, vagy valamilyen kanalat, mert anélkül nem tudom a cipőmet felhúzni - feleltem.

- Még mit nem! - válaszolta az őr.

- Hát nem látja, hogy fel akarom húzni, de hiba vesződöm? - magyaráztam és tovább erőlködtem, meg-megálltam, s hol az őrre, hol a cipőmre néztem. Bármilyen furcsa, de elmosolyodtam, mert valóban komikus volt.

Egyszer csak mégegy őr jött oda, valamit súgott az elsőnek.

- Jöjjön már, vagy úgy seggbe rúgom, hogy felszáll az emeletre! - mordult rám.

- Látja, hogy nem tudom a cipőmet felhúzni, mondtam már, hogy szerezzenek valami segédeszközt! - válaszoltam dühösen.

- Nem érdekel, jöjjön mezítláb.

- Nem megyek, nem megyek, hozzanak kanalat!

- Hogyhogy nem jön?! - s ezzel megfogta a vállamat, szinte a levegőben felemelt és kipenderített a zárkából a folyosóra. Az előbbi őr kidobta a cipőmet a folyosóra.

Vegye fel a cipőjét a kezébe és menjünk!

A cipőmet a kezemben fogva mezítláb mentem azon az úton, ahol ide hoztak. A fogda rácsos földszintjének bejáratánál átadtak egy másik őrnek. Jó nagyot nevetett, amikor meglátott mezítláb, és átvezetett egy-két udvaron, majd folyosókon, s a magasföldszint egyik sarokszobája előtt megállt. Bekopogott, benézett, majd utána betessékelt.

Amint beléptem, hangos nevetés támadt, tudtam, hogy rajtam nevetnek. Fel sem mertem nézni, szégyelltem magam mezítlábasan, hol a lábamat néztem, hol a kezemben lévő cipőket. A nevetés később kuncogássá halkult, végül az is megszűnt.

- Jöjjön közelebb! - szólt egy ismerős hang.

Felkaptam a fejem, kerestem a beszélőt. Megismertem, dr. Villányi András ezredes volt, a gazdasági rendőrség (GRO) főnöke. Figyelmesen végignézett tetőtől talpig, én őt hasonlóan. Mellette jobbról-balról két férfi ült, és tőlük kicsit balra egy gépírónő.

- Hozzanak egy kanalat! - rendelkezett Villányi, és az engem kísérő rendőr elrohant a kanálért. Még egy perc sem telt el, amikor visszajött és hozta a kanalat, amit én tizenöt percig sem tudtam megkapni. Majd felhúztam a cipőmet. Villányi intett a rendőrnek, hogy elmehet.

- Foglaljon helyet! - szólt Villányi udvariasan. Gyújtson rá, ki fogjuk hallgatni - és cigarettával kínált.

Remegett a kezem, rágyújtottam. Villányi íróasztala felett egy falióra volt, ami fél kettőt mutatott, vagyis 1947. május 29. 1 óra 30 perc volt.

- Hogy érzi magát? - kérdezte Villányi.

- Nem valami jól - feleltem.

- Nézze, Kapócs - folytatta Villányi ezredes -, mi elég jól ismerjük egymást, eddig tegeződtünk, természetesen ezt a mostani perctől mellőznöm kell. Ki fogjuk hallgatni, és kérem magát, hogy minden kérdésünkre őszinte, igaz választ adjon, mert ezzel a sorsát és a helyzetét csak megkönnyítheti. Maga jogász, s tudja, hotgy a töredelmes beismerő vallomás nemcsak a kihallgatások tartamát rövdíti meg, hanem de az ön jövőbeli elbíráláésát és helyzetét is kellemesebbé teszi. Nos?

Nem szóltam, hallgattam.

Most a Villányi jobb oldalán lévő második férfi szólalt meg:

- Ha nem akar önként és őszintén beszélni, majd mi megtanítjuk beszélni, vannak erre eszközeink - s ekkor az asztalról felemelt egy gumibotot, a másik kezével pedig pofont mutatott. - Persze ezekre csak akkor kerül sor, ha konok lesz és félre akar bennünket vezetni. Maga elveszett ember, mentse azt, amit még lehet.

- Ez a helyzet, Kapócs úr - vette át a szót Villányi - beszélnie kell!

- Miről beszéljek, mivel vádolnak? - kérdeztem.

- Magát semmivel - felelte Villányi és nagyon nyomatékosan hangsúlyozta ezt a két szót.

- Ha semmivel sem vádolnak, akkor miért tartóztattak le?

- Ez nem a maga dolga!

- Hát hogy ne volna az én dolgom, egyszerűen letartóztatnak, - emeltem fel a hangom - ide hoznak, mint egy rablógyilkost, falhoz állítanak, az őr puskatussal tologatja a hátam,

becsuknak egy zárkának nevezett lyukba és most kijelentik, hogy nem vádolnak semmivel, ennek ellenére felszólítanak, hogy tegyek vallomást! Nem értem sem az eljárásukat, sem a logikát.

- Maga itt ne keressen sem logikát, sem mást - felelte a gumibotos.

- Nézze, Kapócs, - folytatta Villányi - maga a miniszterelnök titkára volt...

- Nem voltam, hanem most is az vagyok - vágtam közbe.

- De igen, csak volt, mert már le van tartóztatva. Mi kérdéseket fogunk feltenni Nagy Ferencre vonatkozóan, és másokra is, és azokra válaszolnia kell.

- Kérem, ez teljesen lehetetlen - feleltem.

- Miért? - kérdezték.

- Azért, mert hivatali titoktartási esküt tettem és ez alól nem vagyok felmentve és így vallomástételre sem vagyok kötelezhető.

- Lárifári, bolond beszéd -szólt a gumibotos, felugrott a székről és elkezdett járkálni.

- Kapócs, figyelmeztetem, hogy komolyan vegy a dolgot - kérlelt Villányi.

- Kérem, ha itt valaki komolyan veszi az én helyzetem, az elsősorban én vagyok. Önök hoztak ide és önök akarnak kihallgatni, nem pedig fordítva. Nem teszek vallomást, mert a titoktartás alól nem vagyok felmentve.

- Ez az utolsó szava? - kérdezte Villányi.

- Ez.

Csönd lett, azt hiszem, hogy nagyon hosszú ideig tartó csönd, csak a gumibotos járkált fel- s alá. Majd ezután elkezdtek felváltva beszélni, aggitálni, hogy gondoljam meg magam. Egymás után beszéltek, egymás szavába vágtak, kérleltek, fenyegetőztek, az argumentumok légióit hozták fel és megint fenyegettek. Ez a lelki meggyőzés sokáig tartott. Ők felálltak, körüljártak, majd leültek. Egyedül csak a gumibotos járkált fel és alá. Nem tudom, hogy meddig tartott ez az egész agitáció, de úgy érzem, hogy nagyon sokáig. De ők fáradtak el előbb, majd elhallgattak és engem figyeltek, végül is a csendet Villányi ezredes törte meg.

- Nos, meggondolta magát, fog vallani? - kérdezte.

Én is sokáig hallgattam, latolgattam a lehetőségeket, és úgy válaszoltam, hogy nem vallok.

- Úgy? - kiáltott fel valamelyikük, s ebben a pillanatban egy rettenetes ütést éreztem a fejemen. Lehet, hogy mást is mondott, azt azonban nem hallottam. Egy pillanatig még ültem,

vagy az Isten tudja meddig, majd elhomályosodott előttem Villányi arca és minden-minden, és aztán éreztem, hogy a rettenetes ütéstől lefordulok a székről, elájultam.

A zárkámban tértem magamhoz. Hogy meddig voltam ájult, nem tudom, azt sem, hogy ki vitt oda. Az arcom, a kabátom s az ingem egészen vizes volt, gondolom a rám öntött víztől, s a fejem tetején egy diónyi nagyságú púp volt. Zúgott a fejem és nagyon bágyadtnak éreztem magam. A szememet mindenáron nyitva akartam tartani, de minduntalan lecsukódott, aludni azonban nem tudtam. Taln egy órig lehettem így, amikor kinyílt az ajtó és beszólt az őr:

- Itt a reggelije, vegye be!

- Nem kell semmi, - feleltem - hagyjanak békén, kérek egy kis vizet.

Az őr vizet hozott. A vízzel megnedvesítettem a zsebkendőmet és a púpra tettem. Ezt többször megismételtem, jólesett, nem égett úgy. Hűsített, el is aludtam. Így kezdődött és végződött az első kihallgatásom.

1947. május 30-tól

Eddig a napig békén hagytak, senki nem szólt hozzám semmit. Beadták a reggelit (rántott leves), az ebédet (bableves) és a vacsorát, WC-re engedtek, néha megmosakodtam (amikor engedték). Ezek voltak az események, s az őr nappal a cirklin nézegetett.

Vártam és gondolkodtam. Végiggondoltam az utóbbi napok történetét, különösen azokat az eseményeket, amelyek velem kapcsolatosak voltak. Szerettem volna tudni, hogy végül is mi indította őket a letartóztatásomra, meddig tartanak fogva, s mit akarnak tőlem. Szüntelenül visszatérő gondolat volt bennem, hogy mi lehet Nagy Ferenccel. Azóta már biztosan megtudta a letartóztatásomat, és bizonyos, hogy lépéseket tesz az érdekemben. De ha tudja, hogy fogva vagyok, miért nem szabadít ki? - kérdeztem magamban. Egyébként normál körülmények között éppen május 30-án kell hazaérkeznie.

A lapok biztosan megírták a letartóztatásomat, vajon milyen aljas dolgokat közölnek rólam? Mellékelve a letartóztatásomról szóló újságokban megjelent a kommüniké.

Emlékszik-e apám arra, amit még februárban mondtam neki? (Ez az emlékezetes beszélgetés közvetlenül Kovács Béla letartóztatsa után történt.) Egyik este azt mondtam apámnak, hogy négyszemközt akarok vele beszélni. Anyám kissé meg is sértődött, hogy nem engedem meg a jelenlétét. Apámnak felvázoltam az akkori bel- és külpolitikai helyzetet, különös tekintettel arra a szituációra, amely Kovács Béla letartóztatása nyomán állt elő. Hangsúlyoztam neki, hogy érzésem és véleményem szerint a letartóztatásoknak még nincs végük. Nagy Ferencet feltétlenül kompromittálni akarják, ha őt nem, akkor a Kisgazda Pártot. A Kisgazda Pártot szét akarják robbantani, mert a legnagyobb párt, élesen szemben áll a Kommunista Párttal és a Baloldali Blokkal. Akár a Kisgazda Pártot teszik tönkre, akár Nagy

Ferencet, ez a polgári gondolat leverését jelenti. De természetesen igen súlyos személyi következményekkel is jár. Ezek következtében lehet az is, hogy engem letartóztatnak, bíróság elé állítanak annak ellenére, hogy nem vagyok tagaja a Kisgazda Pártnak, elítélnek, de az sincs kizárva, hogy egyszerűen csak "likvidálnak".

- Gondoljon arra, - mondtam apámnak - hogy amikor az elmúlt év nyarán rámlőttek a Földművelésügyi Minisztérium előtt, hajszál híján menekültem meg, pedig nem is engem akartak agyonlőni, hanem a miniszterelnököt. (Egy hétfői napon, mikor ez történt, a mellettem lévő hátsó ülésen Szekeres Laci barátom ült és a Földművelési Minisztérium épületéből az autó tetejét átlyukasztva jött a golyó, s csak annak köszönhettem a megmenekülésemet, hogy kezemben voltak a vasárnap-hétfői napilapok összehajtava, a nadrágzsebemben pedig egy öngyújtó volt, és az öngyújtóban megállt a golyó. Az öngyújtó ma is látható a lakásomon a vitrinben. Egyébként ha nincs újság és öngyújtó, akkor ez a golyó éppen az alsótestemnél talált volna el.) Bármi is következzék be, bármit is fognak rám mondani, bármilyen hazug híreket fognak a lapok írni, azt sohasem felejtse el, hogy nem loptam, nem csaltam, nem sikkasztottam, nem voltam összeesküvő és áruló, nem árultam el fajtámat és népemet.

Apám nem vígasztalt. Úgy vettem észre, hogy kissé megdöbbentettem. Csak annyit kérdezett:

- S Amerika engedi ezt?

- Engedi - feleltem.

Apám meglepődve és értetlenül nézett rám.

Ez a beszélgetés járt a fejemben, sokáig töprengtem helyzetemről, próbáltam tisztán látni, de nem tudtam. A fejem még mindig iszonyatosan fájt, de fájdalomcsillapítót hiába kértem, nem kaptam. Ezért szorgalmasan borogattam a fejem tetejét. A tárgyilagosság kedvéért meg kell jegyeznem, hogy az őr igen emberséges volt, mert kérésemre mindig adott friss vizet.

Ha próbálok visszaemlékezni arra, hogy voltaképpen miről elmélkedtem, semmi logikus gondolat nem járt az eszemben. Azt hiszem, csapongott a fantáziám és természetesen gondolataim a letartóztatás körül forogtak. Elaludtam.

Egyszer az őr a lábamat rángatva ébresztett fel. Felültem a priccsen, egy csomagot adott át. Az őr kibontotta előttem, átadta annak tartalmát, a következőket: egy darab pokrócot, fogkefét, fogkrémet, szappant, törülközőt, alsónadrágot, egy inget és fél kilónyi felszeletelt kenyeret.

- Az anyja hozta - mondta az őr és kiment.

Ma is meghatódom, amikor erre a jelenetre gondolok. Szinte minden egyes darabot simogattam és nagyon boldog voltam, s egyszersmind szomorú is. Boldog, mert anyám csomagolta, anyám hozta, ő fogta össze ezeket a darabokat, de egyúttal szomorú, mert el tudtam képzelni, hogy mennyit szenved, sír szegény és aggódik.

Körbe-körbe jártam a zárkában. Mindössze két lépést tehettem. Anyámra és apámra gondoltam, kisgyermek koromra, rájuk és rájuk, akiken kívül - a menyasszonyomat és néhány barátomat kivéve - senkim sincs. Addig-addig jártam, míg a fáradságtól és a körbejárástól el nem szédültem. Elfáradtam, a priccsre vetettem magam és próbáltam aludni. Persze nem sikerült, mert a gondolataim állandóan a szüleimre tértek vissza. Nagyon elkeseredett voltam.

Az éjszakák nehezen múltak, egyrészt azért, mert nem tudtam még megszokni a kemény priccset, másrészt a rám vigyázó lámpa állandóan égett.

Reggel a fejem tapogatva éreztem, hogy az ütés nyoma már kisebb, de ha hozzáértem, akkor nagyon fájt. Reggel az őrt arra kértem mosakodáskor, engedje meg, hogy egy kissé tovább mosakodhassak. A mosakodás egyébként egy vájúnál történt. Megengedte. Ez felfrissített. Most már tudtam fogat mosni, és bármily furcsa, de ettől boldog voltam. Eddig ugyanis, míg nem volt fogkefém, csak az ujjammal mostam fogat. Csak azok tudják, hogy milyen nagyok ezek az apró kis örömök, akik már voltak hasonló helyzetben.

A délelőtti órákban értem jöttek s egy őr Tímár István ezredes szobájába vezetett. (Ez a Tímár István ma a Szerzői Jogvédő Hivatal elnöke, és külön pikantériája a dolognak, hogy Tímár István násza a borbélyom.)

Tímár István Péter Gábor helyettese volt és nagyon jól ismertük egymást. Igen hidegen fogadott, de én nem is csodálkoztam ezen.

- Természetesen most már nem tegezhetem - kezdte -, s úgy gondolom, hogy ön ezt be is látja.

- Igen - feleltem.

- Akkor rendben van. Ön megtagadta a vallomástételt azon indok alapján, hogy a hivatali titoktartás alól nincs felmentve. Én és Péter Gábor ezt akceptáltuk. Hogy ne legyen semmilyen aggálya, az igazságügyi miniszter felmentette a titoktartás alól. Tessék, az önnek szóló levél - és átadott egy hivatalos levelet.

Az igazságügyi miniszter levele hozzám volt címezve és Ries István igazságügyi miniszter írta alá. A levélben az volt, hogy ilyen és ilyen törvénycikkre való hivatkozással a titoktartás alól felment. A levelet jobbra-balra forgattam, és meg kellett állapítanom, hogy mind formai, mind tartalmi szempontból hiteles volt. Jól ismervén Ries aláírását a levél

hitelességéhez nem fért kétség. Tovább húzni a dolgot, úgy látszik, nem tudom. Válaszolni akartam, de Tímár megszólalt:

- Hiteles? - kérdezte.

- Annak látszik.

- Csak látszik? - válaszolta Tímár. - Nemcsak látszik, de az is. Nézze, Kapócs, eddig nem piszkáltuk, mert végeredményben ügyesen hárította el a kihallgatást azzal, hogy titoktartás kötelezi. Ezt az akadályt elhárítottuk. További kifogásokkal nem élhet. Vallania kell és fog is. Mi már keményebb embert is megtörtünk.

- Kérem, ezredes úr, - válaszoltam - ön ismer engem, hivatalosan többször is tárgyaltunk és nyilvánvalóan van valamilyen képe rólam. Én egyetlenegy dolgot kérdezek öntől, csak annyit, hogy közölje velem: mivel vádolnak?

- Semmivel - felelte Tímár. De ön sokat tud, s néhány felvilágosítást kell adnia.

- Értem.

Tímár befejezte a beszélgetést, csengetett, egy őr bejött.

Villányi körül ugyanazok ültek, akik az első kihallgatáskor. Leültek, s engem Villányi a szoba közepére ültetett, vele szemben. Rettenetesen ideges voltam, az idegességtől izzadtam. Magamban imádkoztam az Istenhez, hogy segítsen meg, hogy ügyesen tudjak válaszolni és eléggé erős legyek. Nem titkolom, bevallom, iszonyatosan féltem. Attól féltem, hogy Villányiék túljárnak az eszemen és elmondatnak velem olyat is, amit nem akarok. Csak most vigyázzak! Furcsa összevissza érzéseim voltak. Borzalmas pillanatokat éltem át. Még csak megközelítően sem tudom leírni azokat az érzéseket, amelyek bennem voltak.

Villányiék előbb egymás közt suttogtak, majd Villányi cigarettával kínált. Olyan ideges voltam, hogy nem tudtam a cigarettám meggyújtani, és az még jobban idegesített, hogy a cigaretta megszédít, valamint az a tudat, hogy látják rajtam az idegességet, az izgatottságomat.

- Kapócs - kezdte Villányi -, most megkezdjük a kihallgatást. Tessék őszintén és komolyan beszélni, ne hallgasson el semmit, mert mi mindent tudunk, de amit tudunk, azt is magától szeretnénk hallani. Őszinte, töredelmes vallomása csakis a maga érdekét fogja szolgálni. Megértette?

- Meg - feleltem valami emberi hanghoz hasonló torokszorulással.

- Az első kérdésem - kezdte Villányi -: kik voltak a Kisgazda Pártnak 1945 előtt és 1945 után a jobboldalú érzelmű vagy jobboldalinak mondható képviselői?

Semmivel sem tudtak volna jobban fejbe ütni, mint ezzel a kérdéssel. Annyira meglepett, hogy szólni sem tudtam, csak tátogtam, mint a kacsa. S állandóan az járt a fejemben: "ezért tartóztattak le, hogy ezt kérdezzék tőlem"?

Így kezdődött a kihallgatásom. Az első kihallgatástól az utólsóig minden összfonódott és keveredett. Egyik kihallgatótól a másikig cipeltek.

Villányi ezredes a Kisgazda Párttal foglalkozott, Száberecki ezredes (vele azután többször találkoztam a Rajk-per során) a kémtevékenységet vizsgálta, Décsi Gyula őrnagy a külföldi kapcsolatokkal foglalkozott, Tímár ezredes az általános belpolitikával. Janikovszki őrnagy (jelenleg Szegeden orvos) mint összefoglaló és ismétlő szerepelt. Felettük Péter Gábor állt, aki egy-egy kérdést ragadott ki és személyesen ő folytatta a tárgyalást, illetve a kihallgatást, főképpen Rákosiról, Szakasitsról, Rajkról és Tildy Zoltánról volt szó.

Napokon keresztül azonos volt a program. Reggel Janikovszkival kezdtem, utána Tímár következett, majd Décsi, este Villányi, és éjféltől Szabereczky. Napokig szinte nem is voltam a zárkában, mert ha leküldött az egyik előadó, a másik máris hívatott. Előfordult az is, hogy ha valamelyik egy rövid időre felfüggesztette a kihallgatást, egy őr jelenlétében ott maradtam a szobában, s - horribile dictu - a szobában ülve aludtam.

Tekintettel arra, hogy mindegyikük más szempontból hallgatott ki, alig volt lehetőségem, hogy magamban rendezzem a kihallgatás tényeit, s olyan gyorsan kellett átváltanom egyik témáról a másikra, hogy szinte fizikai fáradságot okozott a gondolkodás. A kihallgatók előadói bírták az iramot, mert ők pihentek, de én fáradt voltam. Valahogy mégis érthetetlen volt előttem ez a rettenetes hajszolt kihallgatás. Napok múlva mindinkább éreztem a szellemi és fizikai fáradtságot. Egy alkalommal Tímár ezredesnek azt mondtam: ha nem engedik meg, hogy egypár órát pihenhessek, már beszélni sem fogok tudni. Aki átélt már ilyen napokat, az meg tudja érteni, hogy milyen fizikai és idegi megpróbáltatást jelent a kihallgatások ilyen fokozott és túlhajtott irama, s lehetséges, hogy túlértékelem a magam helyzetét és szerepét, de érzésem szerint kevesen, nagyon kevesen voltak olyan tragikus helyzetben, mint én, hiszen nem saját személyemről volt szó, hanem másokról.

Bár az Ávón folytatott kihallgatásaim összefolytak, de egy nagyon lényeges motívum megmaradt bennem. Szabereczky ezredes állandóan ugyanazon téma körül nyomozott: kik voltak a kémek, kik folytattak kémtevékenységet.

Hiába hangoztattam, hogy ilyen személyekről nem tudok, állításomat nem fogadta el, sőt Nagy Ferencet is kémnek minősítette. Furcsa mód nagyon érdekelte, hogy Minszenty József esztergomi érsekkel, bíborossal kapcsolatban milyen külföldi kapcsolatról tudok.

Teljesen hiába állítottam napokon keresztül, hogy lehet, hogy vannak Mindszentynek kapcsolatai, de én ezekről nem tudok. Szabareczky közölte velem azt is, hogy Redward angol követségi titkár az angol Intelligenc Service magyarországi főnöke, s ők tudnak arról, hogy én értesüléseket adtam át Redwardnak. Persze nem is érdekes, hogy én tagadok, mert nekik írásbeli dokumentumok, bizonyítékok állnak rendelkezésükre. A bizonyítékok csak alátámasztják korábbi gyanújukat, mert hiszen nekem rendkívül jó kapcsolataim voltak Helm angol követtel s Redward követségi titkárral. Mindkettőjüknél igen sokszor voltam vendég stb.

Tagadtam, hogy valaha is nekik adatokat szolgáltattam volna, de elismertem, hogy hivatali beosztásomból kifolyólag valóban sokszor voltam vendégük, de ezeken a vacsorákon vagy ebédeken ha szóba is kerültek bel- és külpolitikai kérdések, ez nem merítette ki a kémtevékenység vagy a hírszerzés kritériumát. Többször hangsúlyoztam, hogy sokkal többször voltam Puskinnak, a Szovjetunió nagykövetének vendége, ahol aztán ténylegesen állandóan csak politikáról volt szó. És ezen az alapon lehetne támadni, mondván hogy Puskinnak adatokat szolgáltattam ki. Pedig neki sem tettem meg.

Szabereczky napokon, illetve éjszakákon keresztül gyötört, de eredménytelenül, mert semmilyen bizonyíték nem volt a kezében.

De olyan szempontból nem volt eredménytelen a működése, hogy elveressen, de iszonyatosan. Ez pedig a következőképpen történt.

Egyik éjszaka azzal kínzott, hogy mondjam el, hogy Echart Tibor Felner Pálon keresztül milyen üzenetet juttatott el Nagy Ferenchez, s abban a levélben mi volt, mi volt a tartalma. (Felnert nagyon jól ismertem, többször találkoztam vele társaságban, a Magyar Operabarátok Egyesületének elnöke volt, szerintem többet értett a muzsikához, mint a kereskedelemhez.)

Én a következőket mondtam, s valóban így is történt. Egy napon jelentkezett Felner, aki telefonon közölte velem, hogy most érkezett Amerikából és szeretne beszélni Nagy Ferenccel. Megadtam neki a találkozás időpontját. Felner a kérdéses napon és időpontban meg is jelent. Üdvözöltem, majd bejelentettem a miniszterelnöknek. Kb. egy órát beszélgettek, hogy miről, nem tudom, nem voltam ott. Amikor Felner távozott és a következő látogatókat jelentettem be, Nagy egy levelet adott át a következő megjegyzéssel: Echardtól hozta Felner, tegyem az ő páncélszekrényébe. A levelet átvettem, betettem a szekrénybe, és mind a mai napig fogalmam sincs róla, hogy a levél mit tartalmazott.

Ezt a vallomást nem hitték el, hiába hangoztattam, hogy egyebet nem tudok és ők pontosan elolvashatják a levelet, hiszen Nagy Ferenc páncélszekrényét kiürítették és annak tartalmát, mint Villányi mondta, teljes egészében beszállították az Ávóra. Nem, ez nem érdekelte őket, ők tőlem akarták hallani a levél tartalmát. Őszintén bevallom, elmondtam volna, ha ismerem, de egyáltalán nem ismertem a levél tartalmát, így azonban csak azt ismételgettem, hogy nem tudom, nem tudom. Ezt, úgy látszik, megelégelték.

Szabereczki átadott egy nyomozónak, az bevitt az I. emeleten lévő egyik udvari szobába, ahol ablak egyáltalán nem volt. Egy-két percig egyedül voltam az üres szobában, ahová a kísérőm harmadmagával érkezett vissza. Majd megkezdődött a Felner-levél további nyomozása. Külön-külön és egyszerre ordítottak, hogy ne hazudjak, beszéljek. Aljasnak, gazembernek stb. neveztek, szidták az anyámat, apámat, majd később kisebb-nagyobb pofonokat adtak. Próbáltam eltakarni a kezemmel a fejemet, de nem sikerült, mert az egyik tagbaszakadt nyomozó hátulról lefogta a karjaimat. Próbáltam hátrálni, hogy a pofonokat kivédjem és dulakodtam a tagbaszakadttal, s végre elértem azt, hogy a szoba egyik sarkában helyezkedtem el, abban a reményben, hogy a sarok miatt nem tudnak pofozni. Vesztemre mentem a sarokba, mert az egyik hátranyomta a fejem, a másik pedig kirántotta alólam a lábamat. Persze elestem. A fejem rettenetesen bevágtam a padlóba. Egy-két percre elkábultam, de mire magamhoz tértem, már nem volt rajtam cipő. Az egyik a mellemen térdelt, a másik a lábamat magasra emelve gumibottal "talpalt", azaz verte a talpamat, s közben, mint az őrültek, röhögtek, üvöltöttek és röhögtek. Én ordítottam. Szadisztikusan kéjelegtek a verésben. Én pedig csak ordítottam és ordítottam a fájdalomtól.

Nem tudom, hogy meddig vertek így, fél óráig, egy óráig, semmit sem tudok. Azt tudom, hogy a fájdalomtól nem volt annyi erőm sem, hogy felálljak. Éreztem, hogy mindinkább gyengébb leszek, végül elvesztettem az eszméletemet.

Amikor magamhoz tértem, egyedül voltam ugyanabban a szobában. Mindenem vizes volt, mellettem egy üres vizesvödör. Egész testemben pokoli fájdalmat éreztem, de a lábam, különösen a talpam a fájdalomtól valósággal égett. Amikor a kezem az arcomhoz ért, nedvességet éreztem. Vér volt. A szám is berepedt, az is vérzett. Próbáltam fekve megfordulni, de nem tudtam, sem felállni sem felülni nem tudtam. Csak feküdtem. Hogy meddig, nem tudom. Egyszer bejött egy rendőr. Amikor a közelembe lépett, hosszan végigmért, nézett rám. Láttam az arcán a megdöbbenést és a szánalmat. Nem szólt hozzám, kiment a szobából és néhány perc múlva visszajött egy másik rendőrrel. Óvatosan felemeltek, és mint egy gyereket vagy beteget a legnygyobb szeretettel a karjukra vettek és óvatosan

levittek a lépcsőkön az udvarra. Amikor kinyitottam a szemem, már láttam, hogy világos van. Majd a két rendőr tovább vitt a zárkámba. Ott feltettek a magas priccsre. Amíg feltettek, rettenetesen nyögtem. Lefektettek, vigyázva, gondosan. Egyik egy pillanatra kiment a zárkából, de csakhamar visszajött. Előbb vizes kendővel lemosta az arcomat, majd talpaimat vizes törülközőbe csavarták. Betakartak pokróccal, majd kifele mentek. Ekkor elbőgtem magam és a sírástól elcsukló hangon azt mondtam, hogy köszönöm, és amikor aztán végleg kimentek a zárákából, keservesen sírtam, zokogtam, aztán valamikor ez is megszűnt. Elaludtam.

A két rendőr neve: Eőri Lajos szakaszvezető és Dancs szakaszvezető. Később, évek múlva Eőrit letartóztatták és az internáló táborban találkoztam vele. Dancsra még vissza fogok térni.

Az első kihallgatásom során egy alkalommal dr. Villányi ezredes elémtette Nagy Júlia levelét, amely kétségtelen tény, hogy schiffre levél volt, s a letartóztatásom során a kezükbe került. Ez a levél az én páncélszekrényemben volt (ez az a levél, amit az un. "Fehér Könyv" fotokópiában bemutat). Követelte tőlem, hogy fejtsem meg. Közöltem vele, hogy nem tudom megfejteni, mert a schiffre kulcs nincs meg, azt elvesztettem. S ez valóban így igaz, nagyon sokat bosszankodtam miatta. Egyszerűen nem akarta elhinni, és főleg azt nem, hogy én a levelet valóban nem fejtettem meg, mert bosszúságom ellenére erre nem volt szükség. Pár napon keresztül Villányi szakadatlanul vissza-visszatért a levélre, de nem tudtam mást mondani. Ezért a "tagadásomért" jó néhány pofont kaptam. Talán felesleges hangsúlyozni, hogy az ütlegelést, a verést nem a kihallgató, az előadó foganatosította, hanem valamelyik beosztott. Ahhoz, hogy verjenek, ők saját magukat túlságosan magas állásúnak és emberségesnek tartották. Ilyen piszkos munkát másoknak kellett elvégezni. Meg aztán volt ebben egy jó nagy adag számítás is a jövőt illetően.

A tulajdonképpeni előadóm Janikovszki őrnagy volt. Ő adott ki "albérleti" kihallgatásokra. Mellette egy Eszter keresztnevű gépírónő dolgozott, és egy alkalommal elszólásából megtudtam, hogy korábban a Gamma gyár volt a munkahelye. Janikovszki állítólag piarista diák volt és orvos. Mindenesetre múltját és neveltetését, valamint eredeti hivatását erősen meghazudtolta. Azt el kell ismerni róla, hogy ő nem veretett meg, s azt is, hogy politikailag képzett, széles műveltségű ember volt. De éppen ezért kétszeresen kellett vigyáznom minden szavamra, mert egy elejtett megjegyzés is elég volt arra, hogy felkeltse az érdeklődését. Ő volt az egyetlen a kihallgatók között, aki néha-néha az embert is látta bennem, nem csak az "őrizetest". Óriási rafinériával dolgozott és kitűnő kihallgatói reflexei voltak. Ő

maga mondta, hogy csak a nagy ügyeket szereti, a kis ügyekkel nem szeret foglalkozni. De azért ő sem volt mentes azoktól a módszerektől, amik az Ávón használatosak voltak. Csak egy példa: napokon keresztül gyötört, hogy ismerjem el, hogy tudtam a Magyar Közösség létezéséről és annak tagjaival együttműködtem. Elmondtam, hogy a Magyar Közösségről csak akkor szereztem tudomást, amikor a Donáth-Dálnoki ügy kipattant. Ezt nem volt hajlandó elhinni és napokon keresztül faggatott, fenyegetőzött olyannyira, hogy lekileg már annyira kikészített, hogy azt mondtam: írjon a feljegyzésbe azt, amit akar, és alá fogom írni. Erre adta a sértődöttet és kijelentette, hogy én vagy lebecsülöm az ő képességeit, hogy feltételezem róla, hogy ilyen aljasságot ő megcsinál, és olyan adatokat szerepeltet a feljegyzésben, amit nem ismerek el, vagy butának tartom őt. Talán felesleges mondanom, hogy nem egy ilyen aljasság elkövetése terheli. Megint csak egy példa a sok közül: állandóan azt hangoztatta, hogy én csak áldozat vagyok, Nagy Ferenc áldozata, és mind Nagy Ferenc, mind pedig Nagy Júlia kihasznált engem. A Nagy Júliához fűződő érzelmi kapcsolatot teljesen negligálta és hangsúlyozta, hogy most, amikor bajban vagyok, Nagyék pedig "szárazak", már nincs rám szükségük, és Nagyék nem is tesznek értem semmit. Majd ezt a gondolatot úgy folytatta, hogy Nagy Júlia különben is kettős játékot játszott, mert amikor elfogadta az én udvarlásomat és együtt jártunk, akkor Saláta Kálmánnal is udvaroltatott magának, s amikor 1947 áprilisában megkértem a kezét, akkor Nagy Júlia már tudta, hogy engem "ejt". Az ilyen lelki gyötrés szinte óránként fordult elő, főképpen akkor, amikor nem tudott velem valamiben zöld ágra vergődni. Vagy én bírtam jobban idegekkel a kihallgatást és ő veszítette el a fejét. Az egyik ilyen kölcsönös kínlódás végén erősen felindulva kijelentette nagy méreggel, hogy holnapra olyan bizonyítékot fog szolgáltatni Júlia kétszínűségéről, hogy meglepetésemben "ájultan" fogok lefordulni a székről.

Aztán a következő napon Tímár ezredesnél voltam kihallgatáson. Javában folyt az izzasztásom, amikor egyszer csak megjelenik Janikovszki és elém teszi a "Szabadság" című napilap aznapi példányát.

- Olvassa el! - mondta, és egy bekarikázott cikkre mutatott. A cikket elolvastam és az állt benne, hogy Nagy Júlia és Saláta Kálmán Genfben házasságot kötött. A hír olvasásakor elsápadtam, de tudtam, hogy nem igaz a hír, tudtam, hogy hazugság az egész, mégis tagadhatatlanul döbbenetes hatással volt rám az egész cikk. Egyszerűen nem jutottam szóhoz. Lehajtottam a fejem a méregtől, a dühtől és az elkeseredettségtől, és nagyon sokáig így maradtam.

Tímár és Janikovszki csendben voltak, amikor lassan rájuk néztem. Láttam kajánul vigyorgó arcukat, és ez a mosoly, ez a vigyor volt az, ami magamhoz térített. Most már egészen bizztos voltam benne, hogy hazudnak. Majd élesen kikeltem e hazugság ellen és ordítottam. Mindennek elmondtam az Ávót és őket magukat is.

Tomboltam, s ez szinte valóságos őrjöngés volt. Ma is pontosan emlékszem rá, hogy nem csillapítottak, nem vertek, de bizonyos döbbenettel néztek. Tímár tért először magához, rendőrért telefonált, hogy levitessen a zárkába. Nem tagadom, hogy amikor a rendőr megjelent, éreztem, hogy idegileg teljesen készen voltam. A rendőr elég brutálisan bánt velem, amíg lekísért a zárkába. Amikor egyedül maradtam, sírógörcsöt kaptam, és akkor döbbentem rá, hogy teljesen ki vagyok szolgáltatva, és a felelősségvállalásban egyedül állok. A sírógörcsöt egy ávós orvos szakította félbe, aki injekciót adott, amitől elaludtam. (Ma már tudom a "Szabadság" főszerkesztőjétől, akivel sok év múlva találkoztam, hogy a cikket Janikovszki személyesen írta és helyezte el az újságban, két oknál fogva: egyrészt hogy lelkileg megtörjön, másrészt pedig azért, hogy Nagy Ferencet besározza Saláta Kálmánnal, aki megszökött. Itt jegyzem meg, hogy Nagy Júlia csak 1956 szeptemberében ment férjhez, miután egymást az adott szavunk alól levélben felmentettük, és akkor sem Saláta Kálmánhoz, hanem dr. Pischky Frigyeshez, akit egyébként ismertem, újságíró volt Magyarországon. Nem érdektelen megjegyeznem azt sem, hogy Saláta Kálmán soha nem udvarolt Júliának, és ha még udvarolt volna is, akkor sem lehetett volna kapcsolatukból házasság, mert Nagy Júlia hithű református volt, Saláta pedig bigott, jezsuiták által nevelt katolikus.)

Dr. Décsi Gyula őrnagy egyik délután kihallgatásra hívatott. Szobájába való beléptemkor két nagyon csinos nő volt nála. Egyiket - ezt később tudtam meg - Saly Juditnak hívták. Mindketten az AVH gépírónői voltak. Engem a szoba sarkába állítottak, ők az íróasztalnál uzsonnáztak. Különböző szendvicseket ettek, majd tortákat, és valami csodálatosan szép földiepret. Közben többször konyakot illetve likőrt ittak. Majd ott a szobában feketét főztek és azt itták. Az egyik gépírónő úgy ült, hogy majdnem egészen felém fordult a széken. A szoknyája térden felül volt felhúzva és kacéran mutogatta a combjait. Világosan lehetett látni a fehérneműjét. Sőt időnként még feljebb húzta a szoknyáját, mondván hogy meleg van. Ez Décsi szobájában történt, ami az Andrássyút és a Csengery utca sarkán, a Csengery utca 3. és 4. ablakánál volt. Azok az ablakok ma is megvannak. Nyilván az evés, az ivás, a nő magatartása is a lelki dresszírozáshoz tartozott. Én feszengve álltam a sarokban és mindenképpen megpróbáltam a fejem elfordítani a finom falatoktól, mert nem tagadom, nagyon éhes voltam. Az éhségtől már fájt a gyomrom, hiszen az Ávón csak kétszer

adtak enni, reggel 8 órakor úgynevezett tésztalevest (tészta nélkül) és dél után fél ötkor vízben főtt, rántás nélküli bablevest (bab nélkül) és kb. 10-15 dkg kenyeret. Egyszóval éhes voltam, s ezért igyekeztem elfotdítani a tekintetem az ennivalótól. De valahányszor ezt tettem, Décsi rám szólt, hogy megveretés terhe mellett tilos az asztalról levenni a tekintetem. Persze ez a lelki masszázs az egész uzsonnájuk alatt tartott, mert Décsi ilyeneket mondott, hogy milyen jó a szabad embernek. "Ma délután a Vilma királyné úti Füzék étterembe megyünk táncolni." Rossz volt a sonka, nem elég édes a sütemény. Aztán meg a szerelemről beszéltek, és nem is kétértelműen. S úgy vihogtak, mintha egy délutáni zsúron lettek volna. Persze tudtam én, hogy brutális jókedvük részben megjátszott, részben az elfogyasztott italok hatása alapján nő. S amíg ettek-ittak, addig nekem feszes vigyázzállásban kellett állnom a sarokban. Kb. fél órát álltam így, s már éreztem, hogy az izmaim kezdenek megmerevedni. Idegeim is kezdtek ismét kikészülni. Décsi hirtelen megnézte az óráját és így szólt:

- Lányaim, sietve pakoljunk, menjünk a Füzékbe.

S most jött a nagy rendezés. Gyorsan elkezdtek pakolni, de "véletlenül" a földre ejtettek egy-két szendvicset, tortákat és egy jó negyed kilónyi epret, amik természetesen a földre esve szétfolytak. Décsi ekkor így szólt:

- Kapócs, szedje föl és egye meg!

Megrémültem ettől a mondattól, pedig már jó ideje sejtettem, hogy ez lesz a vége. Ilyedten néztem Décsire és a nőkre, de az őrnagy csak igenlően intett. Nagy nehezen megmozdultam. Az asztalról elvettem a papírtálcákat, s azokba felszedtem a földről azt, amit ők "véletlenül" a padlóra dobáltak. Amikor mindent felszedtem, a tálcákat az asztalra tettem. Décsi így szólt:

- Mondtam már, hogy egye meg!

- Köszönöm, de nem vagyok éhes és még nem süllyedtem a disznó színvonalára - válaszoltam majd önként visszamentem a sarokba és kérés nélkül vigyázzba álltam. Décsi és a két nő sokatmondóan összenézett. Néhány pillanat múlva megérkezett a Décsi által hívott nyomozó és visszakísértetett a zárkába. Mielőtt elmentem volna, Décsi így szólt:

- Látom, milyen büszke, majd meglátom milyen erős lesz akkor, amikor az éjjel visszajövök magát kihallgatni.

Nagyon lesújtva mentem a zárkába. Nagyon megviselt ez az újabb megaláztatás. A zárkába visszaérve néhány perc múlva WC-re kéreszkedtem. Az utam a folyosón a foglár mellett vezetett el (ezt a foglárt Péteri szakaszvezetőnek hívták). A foglár vacsorázott valamit.

Amint elmentem mellette, láttam, hogy egy darab kenyérhéj leesett a kőre. Visszafele jövet megálltam az asztala mellett és halkan ezt mondtam neki:

- Foglár úr, engedje meg, hogy felvegyem a kenyérhéjat mert éhes vagyok.

- Vegye - mondta, és a maga kenyeréből egy jó nagy szeletet vágott és azt is átadta. Hát persze jóízűen megettem a kenyérhéjat és a kapott kenyeret. Közben szüntelenül arra gondoltam, hogy mi az, ami az embert néha állattá tudja tenni, és hol van az emberi büszkeség határa. Egy biztos, hogy Péteri szakaszvezető ember volt, és nem is akármilyen ember, mert ő önszántából a sajátjából mert adni egy szelet kenyeret, vállalva az esetleges lebukás veszélyét. Amíg élek, jó szívvel gondolok rá.

Décsi éjjel tizenegy órakor vitetett magához kihallgatásra. Vad volt, és ávós tiszti mivoltában megsértett, mert nem ettem meg a földre dobott ételmaradékot. A kihallgatás során mindenképpen azt akarta velem bizonyítani, hogy a magyar állampolgárok közül ki és mennyi pénzt adott a Kisgazda Párt és a többi párt választási kampányára (a Kommunista Pártot nem érintve). Valamint hogy Nagy Ferenc és Rankovics Jugoszláv belügyminiszter (később a Rajk-per kapcsán még beszélek Rankovicsról) miről tárgyalt Tompa-Kelebián a belügyminiszter birtokán és kastélyában. Mondanom sem kell, hogy a választások kapcsán kategorikus "nem"-mel válaszoltam, mert tényleg fogalmam sem volt, hogy volt-e egyáltalán olyan magánszemély, aki áldozott volna valamit a választásokra. Sőt, azt próbáltam Décsinek bebizonyítani, hogy az 1945-ös választásoknál a pártok részben állami forrásból fedezték a kampány költségeit és különböző nagyvállalatokat, bankokat szólítottak fel támogatásukra.

A Rankoviccsal kapcsolatos kérdésre vonatkozóan csak azt tudtam mondani, hogy én ott voltam, tudom, hogy magyar és jugoszláv részről kik vettek részt a vadászaton és az azt követő tanácskozáson, vacsorán, de hogy ott érdemben miről tárgyaltak nem tudom, mert senki sem tájékoztatott. A miniszterelnök feljegyzést nem készített. Igaz, hogy a vacsorán résztvettem, de a tanácskozáson nem. Egy kis éllel megemlítettem Décsinek, hogy az én vadászpuskámat a jugoszláv kereskedelmi miniszter "véletlenül" magához vette és véletlenül el is vitte magával Belgrádba. Nagyon meglepett, amikor Décsi ezzel kapcsolatban azt mondta, hogy a számlámat nyújtsam be Titonak.

Természetesen Décsi a válaszaimmal nem volt elégedett, és órákon keresztül folyt a marcangolás.

Háromszor csinált olyan feljegyzést, amit nem írtam alá, mert olyan szemenszedett hazugságokat tartalmazott, hogy ha azokat egy apolitikus ember elolvassa, még az is kinevetett volna. Amíg a negyedik feljegyzést készítette, amit már hajlandó voltam aláírni, jó

néhány pofont kiosztott, amit egy nagy tenyerű, paraszt származású rendőr adagolt. De akkor már annyi pofont kaptam, hogy csak a nagyobbaknál jajgattam és már megtanultam becsülni a pofonokat a talpalással szemben.

1947. június 7-én Zentai alhadnagy fogdaparancsnok személyesen jött értem és szokatlan udvariassággal felszólított, hogy menjek vele. A nadrágom - bár csípőnadrág volt - lefogyásom miatt állandóan lecsúszott, s ezért Zentai levette a maga nadrágjának az övét és azt kötöttem magamra. Ebből a szokatlan udvariasságból és az öltözködésből arra következtettem, hogy vagy Péter Gáborhoz visznek, vagy Rajk Lászlóhoz. Rém komikusan hatott, hogy most az alhadnagy úr volt abban a helyzetben mint én, és neki kellett állandóan a lecsúszni készülő nadrágját fognia. Péter Gáborhoz kísért. Amikor egyedül maradtam Péter Gáborral, leültetett, cigarettával kínált. Én Péter Gábort nagyon nyíltan, ő engem nagyon fürkészően vizsgált, majd körülbelül ezeket mondta:

- Mindent tudunk magáról. Tudom, hogy itt hogy viselkedett, mit mondott és - a legnagyobb meglepetésemre azt mondta - s mit hallgatott el. - Azt is tudom - folytatta -, hogy mikor és hány pofont kapott és mikor verték meg. Természetesen ennek nem a nyomozóim az okai, hanem a maga konok magatartása. Résztvettem a kihallgatásokon, de ezzel a mostani beszélgetéssel egyelőre befejezzük a maga ittartását, mert még ma délután átadom a Katonapolitikai Osztálynak, Pálfi-Österreichernek. A többi már az ő dolga. Mi nem vettünk fel jegyzőkönyvet, csak feljegyzéseket készítettünk. Valószínűnek tartom, hogy itt sem érezte jól magát, de ott még keményebben fognak bánni magával, mert ott katonák vannak. Nézze, Kapócs, őszintén meg kell mondanom, hogy ezt a helyzetet saját maga teremtette magának. Emlékezzék vissza, hogy ez év februárjában én Beke László főhadnagyon keresztül üzentem magának, s akkor virágnyelven a tudomására hoztam azt, hogy "nagy fej" fog még porba hullni, és maga tegyen nekünk jó szolgálatot. Maga akkor azonnal "nem"-et mondott, sőt Beke sürgetésére később is. Pedig Beke főhadnagy őszintén megmondta önnek az üzenetemet a Bors utcai Lúdláb étteremben, hogy okosan tenné, ha mellénk állna és szolgálatot vállalna a részünkre. Maga nemcsak hogy többízben visszautasított bennünket, de tudomásom van róla, hogy ezt Nagy Ferencnek is elmondta, és hogy egész tervünket aljasnak tartotta. Most felenie kell ezért. Pedig nekünk vannak kisgazda párti embereink, méghozzá miniszterek is, akik komoly szolgálatot tesznek nekünk. Maga ugyan nem volt miniszter, de sok szempontból számunkra és mások számára ia fontosabb volt, mint egy szakminiszter. Ha vállalta volna a velünk való kapcsolatot, akkor ma nemcsak hogy nem volna itt, de biztos, hogy most államtitkárrá neveztetném ki, de lehet, hogy miniszterré. Maga az oka, hogy így történt. Mi

ajánlatot tettünk, azt többször megismételtük, de maga konzekvensen visszautasította azt. Csak önmagának tehet szemrehányást. Tudjuk, hogy magának nincs bűne. Semmilyen államellenes bűncselekményt nem követett el, de maga sokmindent tud, ezért mi egy időre el fogjuk hallgattatni. Hogy ennek mi lesz a formája, még nem tudom, de a döntés már megszületett. Maga olyan áldozatot vállal Nagy Ferencért, amiért kár. Maga meg akarta menteni Nagy Ferencet, és rajta keresztül a Kisgazda Pártot és a polgári gondolatot, pedig még párttag sem volt. De mint látja, nem sikerült. El kell ismernem, hogy az utóbbi napokban nagyon ügyesen dolgozott, de egyedül volt. Maga kétszeres vereséget szenvedett. Higgye el nekem, amit mondok: mi most annyira lehetetlenné tesszük Nagy Ferencet és rajta keresztül a Kisgazda Pártot, hogy már sohasem tud talpraállni. A maga vallomása itt csak egy csepp a tengerben. Egy bizonyos: ez az ország mehet jobbra, mehet balra, de Nagy Ferenc ebben az országban már sohasem lesz politikai tényező. Kár magáért, értelmes, ügyes ember, a politikához is ért, sokra vihette volna, de így nem. Ezt akartam mondani magának, és most elmehet.

Majd megnyomott egy csengőt. Zentai alhadnagy jött értem és eléggé leforrázottan visszakísért a zárkába.

Nem sok idő múltán újból Zentai jött értem és közölte velem hogy szedjem össze a holmimat, mert átvisznek a Katonapolitikai Osztályra.

A Katonapoitikai Osztályon

Az Ávó Csengery utcai kapujánál kb. négy óra tájban betessékelt egy nyitott jeep-be. Meg voltam bilincselve. Valóban a Katonapolitikai Osztályra vittek, ami a Nádor utca 9. alatt volt (később a Tervhivatal költözött oda, most pedig a Metallimpex Külkereskedelmi Vállalat van ott. Elég gyakran járok arra. A kapu bejáratától balra , tehát a saroktól balra a Nádor utcában az ötödik pinceablak volt a zárkám ablaka). Az elképzelhető legdurvább motozás után bevágtak egy igen mély pincében lévő magánzárkába. A zárka szellőzőnyílása a Nádor utcára nyílt. A kis nyíláson keresztül levegő is alig tudott bejönni, nem hogy fény. Igaz, hogy a zárkában volt egy villanykörte, egészen fenn a mennyezeten, és ez állandóan égett, mégis állandó félhomály volt. Rettenetesen hideg volt a zárka, pedig már nyár volt. Amíg ebben a zárkában voltam, állandóan fáztam.

Éjjel felvittek az első kihallgatásra. Egy őrnagyhoz vezettek. Közölte velem, hogy mielőtt az érdemi kihallgatást megkezdené, más is fog velem beszélni. Néhány percnyi várakozás után bejött a szobába Pálfi-Ösztereicher tábornok, a katonapolitikai osztály vezetője

és a kopasz, aki napokon keresztül figyelt. (Pálfi-Ösztereichert jól ismertem és nagyjából tudtam az életútját is. A Horthy-hadseregben szolgált mint tényleges tiszt, majd a fasiszta törvények miatt ki kellett lépnie a hadseregből, mert felesége zsidó származása miatt nem szolgálhatott a honvédségnél. Igen képzett ember volt, de mindenki gátlástalannak ismerte, én magam is. Gátlástalanságát csak fokozta az a körülmény, hogy igen sok bajtársát és tiszttársát jutatta okkal cagy ok nélkül börtönbe. Ezt a véleményemet még az sem változtatja meg, hogy a Rajk-per során elítélték és kivégezték.)

Pálffy-Ösztereicher alaposan végignézett és a legnagyobb megdöbbenésemre a következőket mondta:

- Magát nem az Ávó tartóztatta le, hanem mi, mi végeztük a megfigyelését is. Mint ahogy mindazokat mi figyeltük és tartóztattuk le, akik a Donáth-Dálnoka-féle összeesküvéssel kapcsolatba kerültek. Az egészet mi göngyölítettük fel. Figyelmeztetem magát, vegye tudomásul: mi nem rendőrök vagyunk, mint az ávósok, itt katonák vannak, s azok - mint tudja - kemények. Akik nem vallanak, azokkal mi nem bánunk olyan kesztyűs kézzel, mint ők. Ha nem tudunk tiszta módszerekkel eredményt elérni, akkor nem félünk keményebb eszközökhöz nyúlni. Ezt azért mondom, hogy tudja magát mihez tartani, mert vegye tudomásul, hogy az ávón készült feljegyzések egyenlőek a nullával. Jegyzőkönyvet mi veszünk fel. Ha maga őszinte lesz, akkor nem lesz baj, hiszen mi magát nem is tartjuk bűnösnek, de ha hallgatni fog azokról a dolgokról, amelyekre mi kíváncsiak vagyunk, s amikről tudjuk, hogy tudja, semmilyen kíméletben nem lesz része.

Bólintottam, s akkor a kopasz szólalt meg:

- Látja ezt? - és különféle szíjakat mutatott. - Tudja, mi ez?

- Nem - feleltem.

- Ez a gúzs, ezzel kötözzük le, mielőtt elkezdjük a verést. Tehát jól vigyázzon!

Ezek után Pálffy és a kopasz kiment. Az őrnagy leültetett egy székre, megkínált cigarettával, s a legnagyobb meglepetésemre azt mondta, hogy őt Kardos Györgynek hívják. Szabályosan bemutatkozott. Még azt is hozzátette, hogy újságírással foglalkozott. (Amikor ezeket a sorokat írom, Kardos György a Magvető Könyvkiadó igazgatója.)

Kardos őrnagy lényegében ugyanazokat mondta, mint Pálffy, majd közölte, hogy most visszaküld a fogdába, és reggelig gondolkodjam az alábbi témákon. Reggel pedig felhoznak, és a gépírónőjének diktáljam le. A témák majdnem egészen pontosan a következők voltak (azért nem pontosan, mert lehet, hogy valamit elfelejtettem, de majdnem 90%-ig pontosan emlékszem a feljegyzéseim alapján a témákra):

1. Legrészletesebb életrajzom.

2. Nagy Ferenc életrajza.

3. A Kisgazda Párt története (vázlatosan).

4. A Kisgazda Párt szerepe a II. világháború alatt.

5. A Kisgazda Párt felszabadulás utáni politikája

a./ az 1944. XII. 20-i és 1945 XI. 4-i választások között

b./ az 1945-ös országgyűlési képviselői választások idején

c./ az előbbi választásoktól a mai napig.

6. Jellemezzem a kormány tagjait.

7. Jellemezzem valamennyi nemzetgyűlési képviselőt párttagságra való tekintet nélkül.

8. Jellemezzem a Kisgazdapárt vezetőit és főispánjait.

9. Jellemezzem a külképviseletek vezetőit és azok beosztottait.

10. Mit tudok a Donáth-Dálnoki-féle összeesküvésről, annak kisgazda párti kapcsolatáról, különös tekintettel Nagy Ferenc, Kovács Béla és Varga Béla személyére.

11. Jellemezzem a Budapestre akkreditált diplomatákat magyar kapcsolataik figyelembe vételével.

12. Milyen Nagy Ferenc illetve a Kisgazda Párt és Mindszenty illetve a klérus kapcsolata.

13.Mit tudok a Kisgazda Párt kémtevékenységéről és egyáltalán az országban folyó kémtevékenységről.

14. Elsősorban a Kisgazda Párttal másodsorban a többi párttal kapcsolatban mit tudok a pártok gazdasági forrásait illetően, milyen korrupciókról van tudomásom.

15. Nagy Ferenc és az elszakított területek (Felvidék, Erdély, Délvidék) kapcsolata.

16. Nagy Ferenc és a Kisgazda Párt belpolitikai elképzelése.

17. Nagy Ferenc és a Kisgazda Párt külpolitikai elképzelései.

18. Nagy Ferenc kapcsolata a koalícióba tömörült pártokkal és a koalíción kívül álló pártokkal.

19. Mit tudok Tildy Zoltánról és családjáról, valamint Nagy Ferenc és Tildy viszonyáról.

Amikor az őrnagy lediktálta ezeket a kérdéseket, egészen megdöbbentem. Olyan mérhetetlen mennyiségű anyagot ölelt fel, hogy úgy éreztem, sohasem érnek véget a

kihallgatásaim. Ezekről az Ávón is faggattak, de nem kevésbé volt közömbös számomra, hogy a kérdések zöme természeténél fogva rendkívül kényes volt.

Amint az őrnagy diktálása alapján írtam az újabb és újabb kérdéseket, mindinkább rádöbbentem arra, hogy rettenetesen nehéz helyzetben vagyok és iszonyatos erkölcsi felelősség van rajtam. A kérdések lediktálása után az őrnagy adott néhány ív papírt meg ceruzát, hogy a zárkában jegyzeteket készíthessek, és visszakísért.

Amikor leértem a fogdához, az őrszem elvette tőlem a papírokat és a ceruzát, mondván hogy írhatok "fekete levelet" és azt a szellőzőnyíláson kidobhatom az utcára. Persze ez a kidobás fizikailag is lehetetlen lett volna. Ennek eredményeképpen visszavittek a második emeletre, egy üres szobába ültettek jegyzetelni. A szobába beültettek egy katonát, aki vigyázott rám. Annyival jobban jártam, hogy itt mégis melegebb volt, mint a pincében.

Kiteregettem a kérdéseket tartalmazó íveket magam elé és megpróbáltam a jegyzeteket elkészíteni. Az őrszemet megkérdeztem, hány óra van. Éjjeli negyed kettő volt.

Azok közül, akik olvassák ezt a könyvet, talán akadnak olyanok, akik voltak már hasonló helyzetben, de nem hiszem, hogy sokan lennének. Óriásinak éreztem a felelősségem súlyát, hiszen egy-egy elejtett szó vagy rosszul megfogalmazott mondat elegendő arra, hogy másokat is letartóztassanak, és vannak, akiknek a letartóztatása valóságos lánc-letartóztatási sorozatot indíthat el. A felelősségtől iszonyúan ideges voltam és a belső izgalomtól valósággal izzadtam. Ugyanakkor féltem is, mert félő volt, hogy elveszítem az idegeimet, és ha ez bekövetkezik, azzal nemcsak magamnak, hanem másoknak is ártok. Felmértem a helyzetemet és tudatossá vált előttem, hogy egészen passzív magatartást nem tanúsíthatok, hiszen a letartóztatáskor mind Nagy Ferenc páncélszekrényét, mind az enyémet kiürítették,és az onnan behozott anyagból is sokmindent meg lehet állapítani, és azokat az írásbeli tárgyi bizonyítékokat ostobaság volna letagadni. Ezért arra a megfontolásra jutottam, hogy azokat a tényeket ismerem el, illetve fogom elismerni, amelyekre vonatkozólag biztosra vehető, hogy bizonyíthatják, ezeken kívül tagadó illetve "nem ismerem", "nem tudom" - álláspontra helyezkedem. És aztán majd meglátjuk - gondoltam. Ilyen meggondolások után kezdtem jegyzeteket készíteni, és reggel nyolc óráig kb. 9-10 oldalt írtam.

Délelőtt kilenc órakor jöttek értem, hogy menjek az őrnagy szobájába és diktáljam le a feleleteket. Mintegy tizenöt oldalt diktáltam. Mindegyik kérdésre adtam valamilyen feleletet. Nagyon vigyáztam a diktálással, nehogy valamit rosszul fejezzek ki, törekedtem precíz mondatfűzésre és szabatos kifejezések alkalmazására.Minden lediktált szót először jól

megfontoltam, és csak azután mondtam gépbe. Ezért csak valamikor délután fejeztem be, azután levittek a zárkába.

Éjjel tizenegy órakor hívatott az őrnagy. Addigra már átnézte a diktált anyagot. Azzal fogadott, hogy a sárga földig lehordott. Elment az eszem - mondta -, hogy feltételezem róluk, hogy ezzel a 15 oldallal beérik. Ez még a töredéke sincs annak, amit tudok. Hát nem jön meg sohasem az eszem, a sorsot hívom ki magam ellen, úgy megveret, hogy utána soha többé talpra nem állok stb. stb. Ordítva tombolt, már magam is kezdtem azt hinni, hogy most már csak a vég jöhet... De azért lassan lecsillapodott. Őrjöngése közben az íróasztaláról egy csomó papírt a földre szórt, az én diktálásomat pedig apró darabokra tépte, ezzel akarta - úgy látszik - kifejezésre juttatni, hogy a vallomásom nem ér semmit.

Lecsillapodva kérlelni kezdett, hogy térjek végre észre, tegyek őszinte vallomást, hiszen én ártatlan vagyok és itt nem rólam van szó, hanem másokról, és miért védek én másokat, mikor engem senki sem véd. E lelki nyomás után azonnal kiadta az utasítást, hogy azonnal kezdjek hozzá a húsz kérdés megválaszolásához, és holnap délig készen kell lennem az egésszel, de most persze már részletes és "igaz" vallomást kell tennem.

Csakhamar elviharzott. Én pedig ott maradtam és megkezdtem a munkát - elölről. Egész éjjel írtam, gépírónő nem állt rendelkezésre, így igen lassan ment a munka, és délig tizennyolc oldalt írtam kézírással. Délután megjött az őrnagy és megnézte, mit írtam. Nem volt megelégedve, ismét dühöngött és szidott-szidott. A szidás végén kijelentette, hogy ez nem mehet tovább. Én hangsúlyoztam, hogy ennél többet nem tudok. Ezt persze nem hitte el. Kijelentette, hogy ezután más alapra helyezi a kihallgatást és vége a "barátságnak". S valóban el is kezdte a szóbeli kihallgatást. Alapnak az általam írtakat tekintette, de az írásomban foglaltakat csűrte-csavarta, a mondatokat megváltoztatta, szavaimnak más értelmet adott, kifejezéseimet teljesen félremagyarázta és a legártatlanabb dologból elefántot csinált. Néha egy-egy mondatról félórákig vitatkoztunk, és amikor esetleg megegyeztünk az általam gépbe diktálandó szövegben, a diktáláskor azt a saját szája íze szerint diktálta. Mindent elferdített, szavaimat kiforgatta, és eközben egy-egy nagy pofont adott "szellemi serkentés céljából" - ahogy kifejezte magát.

Így ment ez órákon és napokon keresztül. A kihallgatások csak akkor szüneteltek, amikor az őrnagy negyed órákon keresztül a feleségével enyelgett, vagy amikor hazament néhány órára aludni.

Mind a ketten halálosan kimerültek voltunk. Persze én sokkal rosszabb állapotban voltam. Ha néhány órára levittek a zárkába, annyira fáztam, hogy kénytelen voltam fel és alá

járkálni. Nappal aludni nem volt szabad (igaz, nekem erre nem is volt alkalmam), éjjel pedig fáztam, és az idegfáradtságtól nem tudtam nyugodtan aludni. Nagyon lefogytam. A gyomrom fájt az éhségtől, és ezt még csak fokozta az, hogy a szükséges dolgokat nem engedték elvégezni, illetve olyan állati durvasággal kezelték ilyenkor az embert, hogy minden ingere elment. Ugyanígy nem engedték meg azt sem, hogy rendesen tisztálkodni lehessen, a többheti elégtelen mosakodás miatt már szinte önmagától utálkozott az ember. Hát ilyen volt.

Egyik hajnalban kimerülten vezettek el az őrnagytól, de a lépcsőn lefele hoztak egy őrizetest, amikor is az én őröm bedugott engem a folyosó egyik benyílójába. Amint ott körülnéztem, egy reverendás papot láttam az egyik sarokban térdepelni és imádkozni. Csodálkozásomra felém fordította tekintetét, megismertem: Redling János villányi rk. káplán volt. Nagyon elcsodálkoztam, és elég halkan mondtam, hogy: "szervusz, János". De kísérőm mégis meghallotta, azonnal visszavitt az őrnagyhoz és jelentette a történteket. Az, mint a héja csapott le reám, és bár indulóban volt, visszaült a helyére és elkezdett Redling után érdeklődni, honnan ismerem, mit tudok róla stb. Elmondtam, amit tudtam róla, persze csak jót, mert Redling Jancsi nagyon derék, rendes ember volt, aki távol tartotta magát minden politikai csoportosulástól. Egyetlen ténykedése volt, hogy a svábokat mentse, ami érthető is, hiszen maga is sváb származású volt. Szóval elmondtam minden jót Redlingről, még külön kiemeltem erényeit, hogy sorstársam nehéz helyzetén könnyítsek. Befejezvén azt kérdezte tőlem az őrnagy, hallottam-e a horvátországi "Fehér kereszt" mozgalomról, és tudom-e, hogy Redling ennek a mozgalomnak magyarországi ügynöke. Azt válaszoltam - ami igaz is volt -, hogy ilyen mozgalomról nem hallottam, következésképpen fogalmam sincs róla, hogy Redling ilyen ügynök volna. Az őrnagy nem hitte el és azt mondta, hogy majd gondoskodik róla, hogy ismerjem, ill. emlékezzem a Fehér kereszt mozgalomra, és azzal visszavitetett a zárkába. Ámde alighogy lehevertem a vaságyra, egy-két órát vágyván aludni az öt órai ébresztőig, bejött a zárkába a fogdaparancsnok, és vigyázzba állított az ajtóval szemközti falnál úgy, hogy háttal álltam az ajtónak. Olyan szorosan kellett a falhoz állnom, hogy ha kissé előre hajoltam, akkor az orrom a falat érte. Az őrszem egy széket helyezett a nyitott ajtóba, arra ült és árgus szemmel figyelte a vigyázzállásomat. Ha néha előredűltem a falhoz, odajött és gorombán eredeti helyzetembe állított. Egy-két óra múlva borzalmas fáradtságot éreztem, szédültem, majd leszakadtak a lábaim, de kímélet nem volt. Időnként elaludtam, és ilyenkor a falra estem, de őrzőm gondoskodott róla, hogy ez ne sokáig tartson. Déli egykor volt az ebéd, addig álltam vigyázzban. Utána leülhettem. Jól emlékszem, hogy amikor leültem, egész testemben

remegtem, de főleg a lábaim. Aztán elaludtam. Az őrszem puskatussal felébresztett, de amint kiment, tovább aludtam.

Valamikor éjfél felé vittek kihallgatásra. Az őrnagy megkérdezte, hogy eszembe jutott-e már, hogy mi a Fehér kereszt mozgalom. Mondtam, hogy nem. Egy kis ordítozás után parancsolta, hogy mutassam meg a bokám. Felhúzta a nadrágomat, megnézte és kijelentette:

- Nem is olyan dagadt. Látta volna csak Hám Tibor bokáját! Tizenkét órán keresztül vigyázzba állíttattam és négy óráig guggoltattam. Így megdagadt - és széles mozdulattal mutatta.

Majd részletezte, hogy milyen ehhez hasonló módszere van. Mondhatom, ez a felvilágosítás túlszárnyalta a rémfilmek összességét. A hatást még fokozta, hogy az őrnagy - saját bevallása szerint - 1945 előtt újságíró, rendőri riporter volt.

Majd kezdődött a kihallgatás ugyanúgy, mint az előző napokon. És ez így ment egészen június 18-ig. Ekkor délelőtt közölte, hogy már készül az összesített jegyzőkönyv, amit ma éjjel alá kell írnom. Ezt a napot nem felejtem el, míg élek.

Délután öt órakor felhívott az őrnagy és egy hatalmas iratcsomót nyomott a kezembe. A jegyzőkönyv volt hat példányban, egyenként 52 oldal terjedelemben. Közölte, hogy minden oldalt alá kell írnom alul. 312 aláírás összesen... Olvassam el - mondta az őrnagy - és mire ő kb. kilenc órakor visszajön, addig valamennyit írjam alá, továbbá a pótjegyzőkönyveket is, amelyek egy-egy témakört külön-külön tartalmaznak. Ez is volt néhány száz aláírás. Az őrnagy elment és én leültem egy aztalhoz, hogy végigolvassam az összesített jegyzőkönyvet.

Már az első oldal után megdöbbentem, mert tele volt szemenszedett valótlansággal, ferdítéssel. Az egész jegyzőkönyvben nem volt egyetlenegy mondat sem, amely az én fogalmazásomat híven tükrözte volna. Aztán elolvastam a részletjegyzőkönyveket is, azok tartalma szó szerint megegyezett az összesített jegyzőkönyvben foglaltakkal.

Az olvasást befejezve úgy megrémültem a következményektől, hogy remegtem, mint a nyárfalevél. Ezt még a rám vigyázó katona is észrevette, és megkérdezte tőlem, hogy mi bajom.

Elhatároztam, hogy nem írom alá a jegyzőkönyvet. Ezt persze nem kis megfontolás után döntöttem el. E döntés után apatikusan ültem és vártam az őrnagyot.

Már kilenc óra előtt megérkezett és tőle szokatlan jókedvvel kérdezte, amint belépett:

- Na, készen van?

- Nem - válaszoltam.

Az őrnagy csodálkozva és várakozóan reám nézett és most már emelt hangon szólt:

- Mi az, nem tud beszélni?

Lehajtottam a fejem. Az őrnagy az asztalhoz ment, felemelte az egyik példányt, belenézett, aztán levágta a jegyzőkönyvet az asztalra és villámgyorsan hozzám ugrott. Felrántott a székről és ordításszerű hörgéssel kérdezte:

- Mért nem írtad alá? Mi? Felelj! Felelj, te rohadék!

- Nem tehetem - feleltem, és erre hirtelen akkora pofont kaptam, hogy nekiestem a tőlem egy méterre lülő katonának. Az tovább lökött, és egyensúlyomat vesztve a földre zuhantam. Az őrnagy ordított, majd fenéken rúgott és kirohant a szobából.

Percekig feküdtem a földön. Aztán felálltam és leültem. Rettegtem a folytatástól, mert tudtam, még nincs vége.

Körülbelül tíz percig egyedül voltam a katonával. Akkor jött az őrnagy, vele együtt Pálffy tábornok, a kopasz, és két civil ruhás pribék, akiknek már a kinézete is borzalmat ébresztett. Pálffy belépésekor felálltam, ő szemben állt velem.

- Miért nem írja alá a jegyzőkönyvet? - kérdezte. - Talán még nem volt elég a verés? Ha akarja, kaphat még! Nos? - sürgetett.

- Tábornok úr - feleltem -, azt a jegyzőkönyvet nem írom alá, mert az abban foglaltak nem felelnek meg a valóságnak. Ha aláírom, engem felakasztanak.

- Hülye! - mondta Pálffy. - Ne okoskodjon! Írja alá! Ne hívja ki maga ellen a sorsot! Mi nem magát akarjuk megbüntetni, hanem Nagy Ferencet. Magának csak az aláírást kell elvégezni, és máris mehet haza. Nézze, itt a szabadulólevél! - és megmutatott egy elbocsátási passzust, ami tényleg az én nevemre volt kitöltve és rendesen aláírva, lepecsételve.

- Akkor sem írom alá - feleltem.

És ezután simogató szavakkal kérleltek, gorombán fenyegettek, a hazug meggyőzések egész skáláját vonultatták fel - eredménytelenül.

- Megkeserüli még ezt! - mondta fenyegetve Pálffy és kiment, maga után intve az őrnagyot.

Mint a riadt vad, úgy álltam a szobában. A kopasz és a pribékek bokámat rugdalva szidalmaztak.

Az őrnagy visszajött és magával vitt, nyomunkban a kopasz, a két pribék és a katona. Egy sötét udvari szobába vittek. A kopasz hozta a jegyzőkönyveket és tintát, meg egy tollat.

A katpolosok körülfogtak a félhomályos szobában és egymást túllicitálva agitáltak az aláírásra. Már nem is tudtam mondani, hogy "nem", csak a fejem ráztam, és egyszerre csak megkezdődött a pofozás, felváltva ütöttek, ott, ahol értek. Rettenetes ütéseket kaptam,

megtántorodtam, de mielőtt eleshettem volna, egyikük mindig elkapott, hogy a másik három tovább üthessen.

Orromon-számon jött a vér, szinte már nem is láttam. Az eszméletem néha már kihagyott. Az ütések csak addig szüneteltek, amíg megkérdezték, hogy aláírom-e. Én vagy a fejemet ráztam, vagy azt mondtam, hogy "nem".

Kéjelegve vertek. A kopasz kezdte legjobban elveszíteni a fejét, ő vert legvadabbul, amikor csak elordította:

- Gúzst!

Erre lefogtak, pillanatok alatt leszíjaztak, a földre dobtak és "talpaltak". Pokoli fájdalmaim voltak, úgy ütöttek, hogy már nem tudtam kiabálni sem, csak nyögtem és jajgattam. Egy pillanatra megint megálltak, az őrnagy megkérdezte:

- Még most sem írod alá? - s ekkor nagy csönd támadt.

- Nem - feleltem, de talán nem is hallották a hangom.

A kopasz elordította magát:

- Ölbe!

Ekkor a lábaimról leoldották a szíjakat, az egyik őrszem megfogott és az ölébe kényszerítette a fejemet, a másik szétrakta a lábamat, és ekkor... igen, ekkor érkeztem el az igazi pokolhoz... A herémet verték gumibottal. Őrületes fájdalom... Minden ütésnél azt hittem, ez a vég, meghalok... Ezt a fájdalmat nem lehet leírni, erre nincs jelző. Ordítottam, mint a sakál, pedig alig kaptam levegőt. Erőm elfogyott. Nem bírtam, és amikor talán a legnagyobb ütést kaptam a herémre, elordítottam magam: "aláírom!". De tovább ütöttek, én pedig orditottam:

- Aláírom!... Aláírom!

Most már meghallották, abbahagyták a verést. Aki tartott, elengedett. Leestem a földre. Hang nem jött ki a torkomon. A pribékek is csendben voltak. Fújtattak, mint egy mozdony. Behúnyt szemmel feküdtem, és már semmi sem érdekelt. Jöhet a halál is. Csak a herémet ne üssék! Mert azt nem lehet kibírni. Az egyik pribék éleszteni próbált... az őrnagy hangját hallottam... "tollat és jegyzőkönyvet"... A két pribék féloldalra fektetett, a jegyzőkönyvet a földre tették, arcomról és a kezemről letörölték a vért, nehogy a papírra csepegjen, kezembe adták a tollat és négy helyen aláírtam a jegyzőkönyvet.

Az írás után aléltan elnyúltam. Félig eszméletlen voltam. Az őrnagy azt mondta, hogy a többit majd holnap aláírom. Némán bólintottam. Félig nyitott szememen láttam, hogy elmenni készülnek. A kopasz megszólalt:

- Ez a rohadt fasiszta tönkretette az ingemet, egészen bevérezte.

Hozzám lépett és kiadósan az arcomba köpött, majd ő is kiment a többiekkel.

Én pedig feküdtem mozdulatlanul... nem érdekelt semmi. Az orrom és a szám, meg mittudom én, hogy még mi vérzett... A kopasz köpete összevegyült arcomon a vérrel és könnyeimmel. Nem volt erőm letörölni... Minden porcikám fájt... A talpan és az arcom égett, a herém pokolian fájt... A lábam között melegséget éreztem, és amikor a vértől letörölt jobb kezemmel kinyitottam a nadrágom elöl... és ujjamon megnéztem a folyadékot... az véres volt... és akkor elsötétült előttem a világ...